

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Dekret z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego (Dz. P. nr 21, poz. 67)

Art. 10. Stosownie do obowiązującej w prawie cywilnym zasady konsensualności umów — jeżeli rzeczy ruchome zostały zakupione od właściciela przedsiębiorstwa przed ustanowieniem przymusowego zarządu państwowego nad tym przedsiębiorstwem i znajdowały się w przedsiębiorstwie w chwili przejmowania go przez przymusowego zarządcę — jako niestanowiące już własności tego przedsiębiorstwa nie mogły być objęte przymusowym zarządem państwowym ze skutkami prawnymi wynikającymi z ustanowienia tego zarządu.

W takim przypadku nabywcy służyłaby akcja windykacyjna w stosunku do zarządcy przymusowego, o ileby ten wzbraniał się dobrowolnie lub na skutek braku dowodów wydać zbyte ruchomości. Właściciel zaś poddanego przymusowego zarządowi przedsiębiorstwa nie mógłby ponosić odpowiedzialności za ich wydanie (16 III 1957 r. — 4 CR 307/55).

Ustawa z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. z 1933, nr 94, poz. 734)

Art. 16. Przepis art. 16 ustawy o czasie pracy przewiduje obowiązek pracodawcy wynagrodzenia pracy w godzinach nadliczbowych w wysokości w tym przepisie przewidzianej. Przepis ten mający na celu ochronę praw pracownika jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, nie może być więc przez umowę uchylony ani zmieniony na niekorzyść pracownika.

Umowa o ryczałtowe wynagrodzenie za taką pracę nie sprzeciwia się normie art. 16 ustawy, o ile umówione wynagrodzenie nie będzie niższe od przewidzianego w ustawie.

Przytoczona wyżej wykładnia art. 16 ustawy stosowana była powszechnie w orzecznictwie okresu międzywojennego i panowała w ówczesnej nauce prawa.

Pogląd, w myśl którego umowy przewidujące ryczałtowe wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych w postaci dodatku funkcyjnego nie naruszają normy art. 16 ustawy bez względu na to, czy wysokość ryczałtowego wynagrodzenia odpowiada wysokości wynagrodzenia należnego na podstawie ustawy, jest nie do przyjęcia w Polsce Ludowej, w której praca znajduje się pod szczególną ochroną i w której zasada wynagrodzenia według ilości i jakości pracy została zagwarantowana w Konstytucji — art. 58 (25 IX 1956 r. — 1 CR 811/55).

Art. 16. Praca wykonana przez pracownika w interesie i na rzecz pracodawcy w godzinach innych niż umówione, nie rodzi obowiązku wynagrodzenia, przewidzianego w art. 16 ustawy o czasie pracy w przemyśle

i handlu, jeżeli pracę wykonywał pracownik dobrowolnie, chcąc wynagrodzić pracodawcy czas lekkomyślnie zmarnowany lub stracony w inny sposób w zwykłych godzinach pracy, są to bowiem inne sytuacje niż przewidziane w art. 8 cyt. ustawy, a z którymi związany jest art. 16 tej ustawy. W istocie nie występuje wówczas zjawisko „godzin nadliczbowych”. Pracownik świadczy na rzecz pracodawcy pracę tylko raz jeden w ilościowo umówionym rozmiarze, aczkolwiek w innych niż umówione godzinach i należy mu się z tego tytułu tylko jedno, zwykłe wynagrodzenie (30 V 1957 r. — 4 CR 796/56).

Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. (Dz. U. z 1950 r., nr 25, poz. 232)

Art. 45. Odpowiedzialność członka zarządu, przewidziana w art. 45 k. z. o odszkodowaniu, m. in. art. 158 k. z. (11 I 1957 r. — 2 CR 2016/54).

Art. 51. Z mocy art. 51 ustawy o spółdzielniach uchwały na walnym zgromadzeniu zapadać mogą jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad (3 VI 1957 r. — 3 CR 460/57).

Ustawa z dnia 16 maja 1922 r. o urloпах dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. z 1919 r. nr 47, poz. 365)

Art. 3 ust. 1. Art. 3 ust. 1 ustawy o urloпах stanowi, iż pracownik traci prawo do urloпу, a więc i prawo do wynagrodzenia za niewykorzystany urlop, jeśli sam rozwiązał umowę o pracę; nie dotyczy to jednak przypadku, gdy rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło na skutek niezachowania przez pracodawcę istotnych warunków umowy (14 VI 1957 r. — 4 CR 682/56).

Rozporządzenie Prez. Rzeczp. z 18 maja 1927 r. o kaucjach składanych w związku z umową o pracę (Dz. U. nr 46, poz. 409)

Art. 1. Zgodnie z art. 1 rozporządzenia z dnia 18 maja 1927 r. o kaucjach składanych w związku z umową o pracę (Dz. U., nr 46, poz. 409) przez kaucję pracowniczą ustawa rozumie kwotę wpłaconą przez pracownika na zabezpieczenie szkód mogących wynikać z winy pracownika, a więc szkód, jakie pracownik ewentualnie w przyszłości wyrządzi.

Przepisy tego rozporządzenia nie mają zastosowania do kwoty wpłaconej przez pracownika po ewentualnym powstaniu szkody. (2 XI 1957 r. — 1 CZ 196/57).

Rozporządzenie z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. nr 35, poz. 323, wraz z zmianami).

Art. 24. Przepisy art. 24 rozporz. o umowie o pracę prac. umysłowych, art. 21 rozporz. o umowie o pracę robotników i art. 474 k. z. zakazujące umieszczania niekorzystnych uwag w świadectwie pracy nie dotyczą udzielania sobie przez pracodawców opinii o zwolnionych pracownikach. Przepisy te dotyczą wyłącznie świadectw wystawionych na żądanie pracownika i nie ma żadnych podstaw do doszukiwania się w tych przepisach zakazu udzielania (niezależnie od wystawienia pracownikowi świadectwa bez uwag) opinii o byłym pracowniku na żądanie zakładu pracy, który zamierza go zatrudnić. Zakaz taki, który stanowiłby istotne ograniczenie swobody komunikowania się i wymiany wiadomości, musiałby wynikać

z wyraźnego, nie budzącego wątpliwości przepisu prawa, a takiego przepisu nie ma, nie może być natomiast opierany na analogicznym stosowaniu przepisów prawa, dotyczących innej materii.

Udzielenie przez pracodawcę opinii nieprawdziwej, w której ujemna ocena cech pracownika oparta jest na faktach zmyślonych, na domysłach, plotkach itp. jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i celem, któremu służy prawo pracodawcy do wystawiania opinii. Wydanie takiej opinii nakłada na pracodawcę obowiązek naprawienia szkody (art. 135 k. z.), o ile pracownik wykaże, że pomiędzy wystawieniem opinii o określonej treści a szkodą istnieje związek przyczynowy (art. 157 § 2 k. z.).

To samo dotyczy zamieszczenia w opinii danych ujemnie charakteryzujących pracownika, a nie mających nic wspólnego z jego przydatnością do pracy zawodowej (np. danych o szczegółach życia osobistego, rodzinnego itp.). Zamieszczenie takich danych w opinii z reguły będzie musiało być uznane za wykraczające poza cel prawa opiniowania.

Wydawanie poufnych opinii o pracownikach jest jaskrawo sprzeczne z zasadami współżycia społecznego w państwie ludowym, a więc wydawanie takich opinii przez wszystkich pracodawców jest czynem obiektywnie zawinionym i pod warunkiem istnienia związku przyczynowego rodzi obowiązek zapłaty odszkodowania na podstawie art. 135 k. z. Ponieważ przedstawiona zasada współżycia społecznego była ugruntowana w poczuciu prawnym i moralnym społeczeństwa od dawna (choć praktyka zakładów pracy się z nią nie liczyła), a nie powstała dopiero w chwili wydania zarządzenia nr 284 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 października 1956 r. (Mon. Pol. nr 86, poz. 998), nie ma podstaw, by za sprzeczne z tą zasadą uznać te tylko opinie, które zostały wystawione po jego wejściu w życie (4 I 1957 r. — 4 CR 2/57).

Art. 24. Pracodawca obowiązany jest wydać przewidziane w art. 24 świadectwo bądź niezwłocznie jeśli po jego stronie nie zachodzi obiektywna przyczyna usprawiedliwiająca zwłokę, bądź w ciągu miesiąca od daty żądania, jeśli przyczyna taka istnieje. W pozostałych przypadkach odpowiada wobec pracownika za szkodę. Obowiązek wydania świadectwa powstaje po zakończeniu stosunku pracy z chwilą zgłoszenia żądania. Termin wydania (najdalej miesięczny) zależy od braku lub istnienia usprawiedliwionych przyczyn zachodzących po stronie pracodawcy, tym samym nie wiąże się z postępowaniem pracownika (11 IX 1957 r. — 3 CR 545/57).

Art. 39. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego odszkodowanie z art. 39 rozp. o umowie o pracę prac. umysł. jest odszkodowaniem całkowitym, chyba że z umowy wynikają dla pracownika dalej idące uprawnień (por. orzeczn. S. N. z 1 lutego 1946 r. — C. III 1007/45). Do obliczenia wynagrodzenia z art. 39 cytowanej ustawy miarodajny jest stan w chwili wydalenia pracownika, a skoro w tej chwili nie miał on prawa do urlopu za następny rok, za ten urlop nie może mu być przyznane wynagrodzenie (19 VI 1957 r. — 4 CR 778/56).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami).

Art. 8. Umowne przyjęcie solidarnej odpowiedzialności przez kierownika sklepu i jego zastępcę opiera się na istniejącym między nimi zaufaniu,

które stanowi gwarancję, iż obaj dołożą maksymalnej troski w stosunku do powierzonego ich opiece mienia oraz że żaden z nich nie będzie działał na szkodę drugiego.

Trwanie wzajemnego zaufania stanowi tak istotną przesłankę umowy o solidarnej odpowiedzialności wymienionych osób, że w wypadku ustania tej więzi i zakomunikowania o tym pracodawcy przez jednego z kontrahentów, umowę należy uznać za wygasłą (25 III 1957 r. — 1 CR 297/56).

Art. 117. Do zarządzania nieruchomością przez skarb państwa na podstawie dekretu o majątkach opuszczonych i ponemieckich nie ma zastosowania art. 117 k. z. Państwu przysługuje — odmienne niż osobie prowadzącej cudze sprawy bez zlecenia — roszczenie o zwrot wartości wszelkich nakładów, a nie tylko tych, które były podyktowane względami celowości gospodarczej, byle tylko w wyniku tych nakładów wzrosła wartość majątku, w którym nakładów dokonano (3 XII 1956 r. — 1 CR 211/55).

Art. 123. Okoliczność, że osobie zobowiązanej z umowy kontraktacyjnej pożyczka została udzielona na zlecenie instytucji kontraktującej i zamiast zaliczki przewidzianej w umowie kontraktacyjnej, nie wyłącza legitymacji czynnej instytucji udzielającej pożyczkę (Gminnej Kasy Spółdzielczej) do żądania jej zwrotu.

Zawarcie umowy o pożyczkę zamiast zaliczki zmienia zakres odpowiedzialności zobowiązanego do dostarczenia ziemiopłodów o tyle, że jest on zobowiązany w zasadzie do bezwarunkowego zwrotu pożyczki i zobowiązaniem nie przysługują przeciwko instytucji udzielającej pożyczkę zarzuty, jakie mógłby zgłosić wobec instytucji kontraktującej w związku z zawartą umową kontraktacyjną i jej wykonaniem.

Jeżeli zobowiązany nie mógłby dopełnić swych obowiązków z umowy kontraktacyjnej z przyczyn, za które nie odpowiada, odpowiadałby w braku odmiennych postanowień umowy za zwrot zaliczki według zasad niesłusznego wzbogacenia (23 III 1956 r. — 1 CR 1146/55).

Art. 123. Powód nie może opierać swego roszczenia na podstawie prawnej z art. 123 k. z., gdy istnieje inna podstawa prawna, przewidziana dla tego rodzaju sytuacji. Przepisy regulujące niesłuszne wzbogacenie mają posiłkowe zastosowanie, nie mogą zaś przekreślać tych przepisów prawnych, które dla danego stanu faktycznego są przewidziane (10 VI 1957 r. — 4 CR 220/56).

Art. 158 § 2. Powierzenie osobie nieletniej i niedoświadczonej pełnienia obowiązków kierownika sklepu nie wpływa na ważność tej umowy zawartej przez nieletniego, lecz w przypadku powstania manka może mieć znaczenie z punktu widzenia winy pracownika i przyczynienia się pracodawcy do powstania szkody. Nieważność umowy o świadczenie usług zawartej przez nieletniego ze względu na wiek zachodzi wówczas, gdy nieletni ograniczony w zdolności do czynności prawnych nie ukończył 16 lat życia (13 III 1957 r. — CR 1283/54).

Art. 161. Zasądzenie renty tymczasowej na rzecz poszkodowanego dziecka jest uzasadnione, jeżeli na skutek doznanego uszkodzenia ciała dziecko to potrzebuje pomocy. W tym przypadku wysokość zasądzonej dziecku tymczasowej renty powinna odpowiadać wartości pomocy, jakiej potrzebuje dziecko z powodu kalectwa. Ostateczną zaś rentę należy przy-

znać od czasu, w którym człowiek normalnie staje się zdolny do pracy zarobkowej, w wysokości odpowiadającej spodziewanym zarobkom z pracy, której poszkodowany prawdopodobnie poświęciłby się, gdyby mu szkody nie wyrządzono. Jeżeliby dziecko tymczasowej renty nie potrzebowało, należałoby ustalić w wyroku obowiązek wyrównania szkody w przyszłości (12 XII 1956 — 2 CR 959/55).

Art. 162 § 1. Nie ma uzasadnienia pogląd, że sąd obowiązany jest zasądzić odszkodowanie z tytułu utraty zarobków związanej z wypadkiem, jakiemu uległ powód, w wysokości poborów netto, tj. z potrąceniem podatku od wynagrodzeń. Potrącenie tego podatku następuje przy wypłacie wynagrodzenia, zasądzenie zaś odszkodowania nie jest równoznaczne z wypłatą wynagrodzenia (23 I 1957 r. — 1 CR 885/56).

Art. 165. Koszty powstałe z uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, dotyczące zaspokojenia potrzeb lepszego odżywienia i wyjazdu na kuracje, nie mogą znaleźć pokrycia w przyznanym na zasadzie art. 165 § 1 k. z. zadośćuczynieniu za ból fizyczny i krzywdę moralną, koszty te bowiem jako szkoda majątkowa znajdują swoje oparcie w art. 161 § 1 k. z., zaś zadośćuczynienie za krzywdę moralną, przewidziane w art. 157 § 3 i 165 § 1 k. z., jest pewnego rodzaju wynagrodzeniem szkody niematerialnej, moralnej, polegającej na cierpieniu psychicznym (12 XII 1956 r. — 2 CR 959/55).

Art. 239. Jeżeli w wykonaniu umowy o pracę pracownik otrzymuje miejsce w hotelu robotniczym, dochodzi do skutku między pracodawcą a pracownikiem jako uboczny element umowy o pracę umowa przechowania rzeczy pracownika wniesionych do hotelu i tam pozostawionych. Jest to umowa o przechowanie za wynagrodzeniem, gdyż doszła do skutku w związku z umową o pracę, która jest umową wzajemną. Udzielenie miejsca w hotelu robotniczym jest elementem wynagrodzenia za pracę, a świadczenie pracy stanowi ekwiwalent również tej części wynagrodzenia za pracę. Pracownik płaci więc za miejsce w hotelu robotniczym i za przechowanie swych rzeczy wykonywaniem pracy (12 VII 1957 r. — 4 CR 411/57).

Art. 239. Niedopuszczalna jest kompensata manka z superatą tylko w tym przypadku, gdy ich powstanie ma swe źródło w odrębnych i samodzielnych zdarzeniach wynikających z czynności lub zaniechania pracownika. Ma to miejsce wówczas, gdy manko spowodowane zostało np. przez dopuszczenie do zepsucia lub zniszczenia towaru, albo do jego zaginięcia — a nadwyżka wynikła z niewydania lub wydania z magazynu za mało towaru. Zdarzenia powyższe są od siebie niezależne i nie pozostają w jakimkolwiek związku, dlatego też skutki ich, z punktu widzenia odpowiedzialności za nie pracownika, podlegają ocenie odrębnej.

Natomiast gdy superata i manko wywołane zostały przez jedno zdarzenie lub tego samego rodzaju czynności, przy których może wystąpić zarówno nadwyżka, jak i manko, np. przy omyłkowym wydaniu innego towaru, bądź to innego rodzaju, bądź innej jakości, a okoliczności sprawy wskazują, że w konkretnych warunkach pracy pomyłka taka była możliwa z przyczyn częściowo niezależnych od pracownika — zaliczenie superaty na powstałe manko jest uzasadnione i nie narusza przepisu art. 239 k. z. (14 VI 1957 r. — 4 CR 491/56).

Art. 239. Kierownik sklepu powinien mieć prawo doboru swego zastępcy, do którego ma zaufanie i za którego czyny czy zaniehdania powinien ponosić odpowiedzialność (26 V 1956 r. — 3 CR 1040/55).

Art. 239. Kierownik sklepu tylko wtedy może odpowiadać za wyniki finansowe pracy sklepu, gdy zostawia mu się całkowitą swobodę doboru personelu. Jeżeli kierownik sklepu żada usunięcia pracownika, co do którego istnieją podstawy do podejrzeń o nieuczciwość, żądanie takie powinno zostać uwzględnione. Uzależnienie decyzji odwołania pracownika od wykazania przez kierownika konkretnych faktów kradzieży praktycznie przekreśla prawo kierownika do dobierania sobie personelu. Należy zresztą zauważyć, że po konkretnym stwierdzeniu, że pracownik kradnie, za późno już jest na takie środki, jak usunięcie ze sklepu, ale należy wówczas niezwłocznie powiadomić władze powołane do ścigania przestępstw, co zresztą z reguły nie zapobiega już szkodzie, ani nawet nie daje możliwości ścisłego stwierdzenia, ile nieuczciwy pracownik ukradł nim go pierwszy raz na kradzieży złapano (28 IX 1957 r. — 4 CR 729/56).

Art. 239. Na pracodawcy ciąży obowiązek stworzenia pracownikowi takich warunków, w których mógłby wykonać ciężący na nim obowiązek strzeżenia powierzonego mu mienia, między innymi dotyczy to także zabezpieczenia towaru przed możliwościami kradzieży. Nie uwalnia to jednak bynajmniej pracownika od podjęcia takich środków ostrożności przeciwko kradzieżom, które leżą w ramach jego możliwości. Pracownik, który widzi niebezpieczeństwo kradzieży i zawiadamia o tym pracodawcę, nie może do czasu podjęcia przez pracodawcę odpowiednich środków przyglądać się biernie kradzieżom lub godzić się na ich możliwości. W przeciwnym razie ciężący na pracowniku materialnie odpowiedzialnym obowiązek strzeżenia mienia byłby obowiązkiem deklaratywnym (30 IV 1957 r. — 4 CR 41/56).

Art. 239. Odpowiedzialność pracownika — któremu powierzono towar — za niedobór wynika z porównania wartości towarów powierzonych pracownikowi z odprowadzonymi przez niego utargami i wartością remanentu towarowego. W zasadzie wszystkie powyższe okoliczności stwierdza się dokumentami podpisanymi przez pracownika, spisami remanentowymi, potwierdzeniami odbioru towarów i dowodami wpłaty sum pieniężnych.

Na podstawie powyższych dokumentów i po wyjaśnieniu ich autentyczności sąd może i powinien stwierdzić istnienie niedoboru. Biegły w tym zakresie w zasadzie jest niepotrzebny. Jeżeli pomimo to dla ustalenia niedoboru korzystają sądy z pomocy biegłego, nie oznacza to możliwości przrzucenia na biegłego zasadniczego prawa i obowiązku sądu ustalenia stanu faktycznego sprawy na podstawie przeprowadzonego przez biegłego dowodu z dokumentów. Pomoc biegłego z zakresu księgowości będzie potrzebna wtedy, gdy strona powodowa ma swą rachunkowość nie w porządku i nie potrafi przedstawić sądowi potrzebnych twierdzeń. Ponadto w razie sporu co do wysokości manka sprawozdanie biegłego może wyjaśnić sądowi system prowadzonej u powoda rachunkowości i stwierdzić czy rachunkowość jest prowadzona prawidłowo, czy wpisy księgowo znajdują potwierdzenie w dokumentach (19 VIII 1957 r. — 2 CR 415/56).

Art. 239. Stwierdzony u pracownika niedorozwój umysłowy stanowi w określonym zakresie okoliczność zwalniająca go na podstawie art. 239 k. z. od odpowiedzialności za nieprawidłowe wykonywanie obowiązków przerastających jego możliwości, jeśli pracodawca o tym przy dołożeniu należytej staranności mógł wiedzieć, a pracownik przy przedstawieniu swoich właściwości nie wprowadził go podstępnie w błąd (16 V 1957 r. — 3 CR 396/56).

Art. 441. W wypadku gdy pracownik nie będący radcą prawnym wykonuje czynności radcy prawnego, nie mieszczące się w zakresie jego funkcji, należy w braku umowy stron co do wynagrodzenia za te czynności zasądzić mu wynagrodzenie odpowiednie dla radcy prawnego (7 I 1957 r. — 2 CR 605/56).

Art. 473. Termin zawity musi biec, by mógł być przez pisemne uznanie roszczenia przerwany. Przeto nie może być przerwany, jeśli uznanie roszczenia na piśmie nastąpiło po jego upływie.

Uznanie roszczenia po upływie terminu zawitego nie wywołuje tego skutku, że sprekludowane roszczenie „odżywa” i może być ponownie dochodzone (24 VI 1957 r. — 3 CR 150/55).

Art. 538. Przepisy art. 538 k. z. i nast. dotyczą hoteli prowadzonych zarobkowo. Tak zwany hotel robotniczy nie jest nawet w zasadzie obliczony na zysk i dlatego powołane przepisy do odpowiedzialności osób utrzymujących hotele robotnicze, domy młodego robotnika itp. nie mają zastosowania (12 VII 1957 r. — 4 CR 411/57).

Art. 631. Przepis art. 631 k. z. nie wymaga formy pisemnej do ważności umowy o poręczenie, lecz przewiduje, że zobowiązanie poręczyciela, czyli jego oświadczenie o udzieleniu poręczenia, powinno nastąpić na piśmie. Sama zaś umowa o poręczenie formy takiej nie wymaga. Brak podpisów wierzyciela lub dłużnika pod oświadczeniem poręczyciela nie ma znaczenia dla ważności zawarcia umowy o poręczenie (14 VI 1957 r. — 2 CR 157/56).

Kodeks handlowy z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz. U. nr 57, poz. 502 wraz ze zmianami)

Art. 81. Spółka jawna w rozumieniu przepisów kodeksu handlowego nie jest osobą prawną. Mimo jednak braku zdolności prawnej spółka jawna może nabywać prawa, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywaną. Przepis art. 81 k. h. zezwala wspólnikom na działanie przed sądami pod nazwą spółki jawnej. Proces spółki jawnej jest jednak zawsze równocześnie procesem jej każdorazowych członków, na skutek czego orzeczenie jest na ich rzecz i przeciwko nim wykonalne i prawomocne. Wobec tego, że w zasadzie stroną są wspólnicy, nie zachodzi zmiana strony, jeżeli w miejsce spółki jawnej wymienia się wspólników. Tak samo w razie rozwiązywania spółki jawnej i wykreślenia jej z rejestru proces należy prowadzić dalej, a jako strony uważać byłych jej wspólników (7 VI 1957 r. — 4 CR 185/56).

Rozporządzenie z dnia 27 października 1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. nr 85, poz. 616 wraz ze zmianami)

§ 55. Wymaganie zachowania szczególnej ostrożności przez kierowcę nie może być rozumiane w ten sposób, że jeżeli nastąpił wypadek, to widocz-

nie kierowca nie zachował dostatecznej w danych okolicznościach ostrożności. Takie rozumowanie, oceniając wymagany stopień ostrożności według wyniku, prowadziłoby do niemożliwego przyjęcia koncepcji, że kierowca odpowiada za każdy wypadek, że odpowiada więc w efekcie nie za zawinione działanie, a na zasadzie ryzyka. Od kierowcy można żądać tylko takiego stopnia ostrożności, jaki jest potrzebny z punktu widzenia rozsądnej oceny przez kierowcę możliwego do przewidzenia normalnego zachowania się innych uczestników ruchu (18 V 1957 r. — 4 CR 619/55).

Kodeks postępowania niespornego, z dn. 18 lipca 1945 r. (Dz. U. nr 27, poz. 169)

Art. 17. Postępowanie o ustalenie treści niesporządzonego aktu urodzenia toczy się przed sądem w trybie niespornym i w braku przepisu szczególnego podlega wszczęciu tylko na wniosek osoby zainteresowanej. Państwowy Dom Młodzieży nie jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 2 § 1 k. p. n., a nie jest także przedstawicielem ustawowym osoby, której akt urodzenia miałyby być przedmiotem postępowania. W braku przepisu, który by upoważniał Państwowe Domy Młodzieży do reprezentowania przed sądem swych wychowanków, sąd nie ma podstaw do wszczęcia postępowania na wniosek PDM (11 I 1957 r. — 2 CR 1014/56).

Prawo o aktach stanu cywilnego z dnia 25 września 1945 r. (Dz. U. nr 48, poz. 272)

Art. 23 i 32. Przesłanką ustalenia treści aktu stanu cywilnego na podstawie art. 23 pr. o a. s. c. jest możliwość ustalenia przez sąd rzeczywistych danych podlegających wpisaniu w akcie. Gdy chodzi o ustalenie treści aktu urodzenia, ustalić trzeba dane wymienione w art. 32 pkt 1, 2 i 3 pr. o a. s. c. prócz imienia dziecka, które wobec niesporządzenia aktu nie mogło zostać nadane. W postanowieniu o ustaleniu treści aktu urodzenia w trybie art. 23 pr. o a. s. c. sąd powinien wymienić jako imię dziecka imię wskazane przez zainteresowanego bądź obrane przez sąd z urzędu.

Gdy część danych przewidzianych w art. 32 pkt 2 i 3 nie może zostać ustalona, pozytywne załatwienie wniosku o ustalenie treści niesporządzonego aktu urodzenia jest mimo to możliwe, pod warunkiem jednak ustalenia co najmniej imion i nazwisk rodziców albo imienia i nazwiska matki, która nie pozostawała w związku małżeńskim. Jeżeli dane co do osób rodziców nie mogą być ustalone (zachodzi to również wtedy, gdy zainteresowany dane te podaje, ale prawdziwości ich nie potrafi udowodnić, a sąd mimo dochodzeń nie uzyska dowodów prawdziwości tych danych), ustalenie treści niesporządzonego aktu urodzenia jest niemożliwe. Ma się wówczas do czynienia z dzieckiem nieznanymi rodziców (art. 41 ust. 1 pr. c a. s. c.) bądź z osobą pełnoletnią o nieznanym pochodzeniu (11 I 1957 — 2 CR 1014/56).

Art. 41. Postępowanie przewidziane w art. 41 prawa o aktach stanu cywilnego nawet w stosunku do osoby pełnoletniej należy do władzy opiekuńczej — podlega więc wszczęciu z urzędu. Właściwa miejscowo jest władza opiekuńcza miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy (11 I 1957 r. — 2 CR 1014/56).

Prawo spadkowe z dnia 8 października 1946 r. (Dz. U. nr 60, poz. 328)

Art. 46. Stwierdzenie praw do spadku, o jakim mowa w przepisie art. 46 pr. spadkowego, służy do udowodnienia przez spadkobiercę wobec osób trzecich, które nie roszczą sobie praw do spadku jako spadkobiercy, swej legitymacji czynnej w sporze, Przepis ten nie zakłada natomiast żadnych ograniczeń w stosunku do osób trzecich, które występują przeciwko spadkobiercy ze swym roszczeniem przysługującym im przeciwko spadkodawcy, jak i przeciwko spadkobiercy i spadkobierca nie może skutecznie zastawić się zarzutem, że nie uzyskał jeszcze stwierdzenia praw do spadku, skoro ten jego przymiot można udowodnić i innymi środkami dowodowymi (19 VI 1957 r. — 3 CR 691/56).

Dekret z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym (Dz. U. nr 63, poz. 346)

Art. 147 i n. Postanowienie o dziale spadku (art. 147—152 dekretu o postępowaniu spadkowym) oraz postanowienie o zniesieniu współwłasności (art. 35—39 dekretu o postępowaniu niespornym w zakresie prawa rzeczowego) są tytułami egzekucyjnymi w rozumieniu art. 533 i 534 k. p. c. w takim zakresie, w jakim orzekają o obowiązku świadczenia, w szczególności w części rozstrzygającej o roszczeniach przewidzianych w art. 151 § 1 i 152 § 4 dekretu o postępowaniu spadkowym i art. 38 i 39 § 3 dekretu o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego, jak również o obowiązku wydania przez spadkobierców lub współwłaścicieli przedmiotów majątkowych osobom, którym przedmioty te zostały przyznane (Uchwała całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego 14 IX — 4 XII 1957 r. — 1 CO 16/57).

Dekret o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych z dnia 28 stycznia 1947 r. (Dz. U. nr 21, poz. 84)

Art. 1 i n. Prawidłowa wykładnia przepisów dekretu z dnia 29 I 1947 r. o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych w zakresie egzekucji przez zarząd przymusowy prowadzi do wniosku, że z chwilą zakończenia egzekucji uprawnienia i zobowiązania powstałe w okresie trwania zarządu przymusowego przechodzą na dłużnika — właściciela przedsiębiorstwa. Egzekucyjny zarząd przymusowy zostaje bowiem ustanowiony nie tylko w interesie wierzyciela, lecz także w interesie właściciela przedsiębiorstwa którego zobowiązania zostają pokryte z dochodów uzyskanych w toku prowadzenia przedsiębiorstwa. W szczególności przeto zaciągnięte przez zarząd przymusowy zobowiązania celem umożliwienia prowadzenia przedsiębiorstwa, a w konsekwencji pokrycia długów właściciela przedsiębiorstwa, powinien pokryć właściciel z chwilą zakończenia egzekucji przez zarząd przymusowy (28 VIII 1956 r. — 3 CR 155/56).

Dekret z dnia 16 sierpnia 1949 r. o wymianie gruntów (Dz. U. nr 48, poz. 367)

Art. 4. W razie wystąpienia członka z rolniczego zrzeszenia spółdzielczego, rozwiązania stosunku spółdzielczego za zgodą stron czy też wykluczenia członka, jeżeli wydzielenie gruntu byłemu członkowi z gruntów rolniczego zrzeszenia spółdzielczego następuje w drodze postępowania przewidzianego w dekrecie o wymianie gruntów z dnia 16 sierpnia 1949 r. (Dz. U. nr 48, poz. 367), zgodnie z przepisem art. 14 ust. 1 powołanego dekretu, koszt wydzielenia ponosi państwo, wyjątkowo, jeżeli były czło-

nek Rolniczego Zrzeszenia Spółdzielczego jako członek grupy uczestników wymiany stał się współwłaścicielem jednej nieruchomości z określeniem wielkości udziału w tej nieruchomości (art. 4 ust. 1 powołanego dekretu), a wydzielenie gruntu następuje na jego żądanie (art. 4 ust. 2, art. 14 ust. 4 dekretu o wymianie gruntów), to wówczas ponosi on koszt wydzielenia (15 II 1957 — 4 CO 15/56).

Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. o ustroju adwokatury (Dz. U. nr 30, poz. 275)

Art. 62 ust. 3. Pełnienie przez adwokata czynności starszego radcy do spraw prawnych w ministerstwie jest połączalne z zawodem adwokata w myśl art. 62 ust. 3 ustawy (25 VI 1957 r. — 1 CR 375/56).

Kodeks rodzinny z dnia 27 czerwca 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 308)

Art. 34 § 2. W świetle art. 34 § 2 kod. rodz. roszczenia alimentacyjne małżonka winnego względem małżonka również winnego nie jest bezwzględne i jest uzależnione od całokształtu okoliczności związanych z powstaniem rozkładu pożycia małżeńskiego i rozejścia się stron, a czyniących żądanie to zgodnym z założeniami moralności socjalistycznej (9 X 1957 r. — 4 CR 1087/56).

Art. 49 § 1. Stosownie do uchwały składu siedmiu sędziów S. N. z dnia 20 listopada 1953 C 1964/58 niepodobieństwo, by mąż matki mógł być ojcem dziecka, zachodzi w każdej sytuacji, „która wyłącza ojcostwo męża matki”. Omawiana uchwała liberalizuje poprzednią judykaturę w sensie, że nie wymaga jako bezwzględnej przesłanki niepodobieństwa, by wyłączona była możliwość cielesnego obcowania małżonków w okresie poczęcia dziecka, zarazem jednak zezwala na przyjęcie niepodobieństwa w takich tylko sytuacjach, „które stwarzają zupełną pewność, że dziecko nie pochodzi od męża matki” (2 XI 1955 r. — 1 CR 543/55).

Art. 52¹. Nie ma podstaw do przyjęcia tezy, że w drodze wykładni w oparciu o art. 1 og. przep. pr. cyw. i art. 69 Konstytucji PRL przepis art. 52¹ kod. rodz. albo dekret z dnia 3 czerwca 1953 r. (Dz. U. nr 31, p. 124) należy uzupełnić zasadą, że jeśli dziecko osiągnęło pełnoletność przed wejściem w życie wymienionego dekretu, to może ono zaprzeczyć swemu pochodzeniu z małżeństwa w ciągu 3 lat od dnia wejścia w życie tego dekretu, tj. od dnia 13 czerwca 1953 r. Tezy takiej nie uzasadnia analogia z art. XXIV przep. wpr. kod. rodz. (12 IV 1956 r. — 3 CR 42/55).

Art. 58 § 1. Przepis art. 58 § 1 kod. rodz. przewiduje wymóg zezwolenia władzy opiekuńczej jedynie dla czynności o charakterze majątkowym, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, nie dotyczy zaś praw niemajątkowych ani też aktów procesowych o charakterze dyspozycyjnym, np. w sprawach alimentacyjnych, ustępując w tym zakresie miejsce odpowiednim przepisom kodeksu postępowania cywilnego — art. 209 § 3 k. p. c. (2 XI 1957 r. — 1 CR 1177/57).

Przepisy wprowadzające kodeks rodzinny z dnia 27 czerwca 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 309)

Art. XIII § 1 przep. w pow. kod. rodz. Z zestawienia przepisów art. 28 § 2 i 29 pr. małż. z 1945 r. wynika, że roszczenia odszkodowawcze przewidziane w art. 29 pr. małż. były najzupełniej niezależne od podziału ma-

jątku. Podział majątku następował zawsze z chwilą ustania małżeństwa, podczas gdy odszkodowanie należne było tylko w razie winy drugiego małżonka i było w zasadzie niezależne od skutków majątkowych w zakresie własności (skutki winy w zakresie udziału w mieniu wspólnym regulował art. 27 § 2 pr. małż. maj. z 1945 r.). Odszkodowanie związane było przede wszystkim z okolicznościami takimi, jak krzywda moralna, czyn niedozwolony małżonka itp. Wyjątkowo odszkodowanie mogło obejmować także korzyści wynikające z umowy małż. maj., ale to dlatego, że z chwilą rozwodu traciły moc postanowienia umów małż. majątkowych i nie mogły być one podstawą podziału majątku (27 IX 1957 r. — 3 CR 714/57).

Art. XIII § 1. Skutki ustania lub unieważnienia małżeństwa ocenia się według przepisów kod. rodz. tylko o tyle, o ile działają one na przyszłość (tj. po wejściu w życie kod. rodz.), natomiast ocenia się je według dawnego prawa o tyle, o ile powstały w okresie przed dniem 1 października 1950 r. Zasada ta dotyczy zwłaszcza stosunków własnościowych na tle ustania wspólności małżeńskiej, które ukształtowały się w chwili ustania małżeństwa przed wejściem w życie kod. rodz. (27 IX 1957 r. — CR 714/57).

Przepisy ogólne prawa cyw. z dnia 18 lipca 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 311).

Art. 47. O traktowaniu pisma procesowego nie decyduje jego nazwa, lecz treść. Nieudolne zaś zredagowanie przez stronę, zwłaszcza działającą bez pomocy adwokata, oświadczenia w treści pisma procesowego nie pozwala poprzestać na dosłownym brzmieniu takiego oświadczenia, lecz nakłada na sąd obowiązek zbadania, jaki był zamiar strony i co chciała ona osiągnąć (analogia z art. 47 przepisów ogólnych prawa cywilnego). (21 X 1957 r. — 3 CR 915/57).

Art. 52. Umowa, na mocy której powierza się pracownikowi kierownictwo sklepu z obowiązkiem wyliczenia się, jest umową o świadczenie usług za wynagrodzeniem w rozumieniu art. 52 przep. og. pr. cyw. i nie wymaga do swej ważności zgody przedstawiciela ustawowego (13 III 1957 r. — CR 1283/54).

Kodeks postępowania cywilnego jednolity tekst z dnia 25 sierpnia 1950 r. (Dz. U. nr 43, poz. 394)

Art. 97. W przypadku umorzenia postępowania w sprawie o rozwód z powodu śmierci strony, koszty procesu obu stron ulegają umorzeniu (22 X 1957 r. — 4 CR 438/57).

Art. 137 § 1. Wniosek o przywrócenie uchybionego terminu przewidzianego w art. 137 § 1 k. p. c. i w art. 13 ust. 1 p. o. k. s. jest z ustawy niedopuszczalny i podlega odrzuceniu na podstawie art. 180 k. p. c. (12 VII 1957 r. — I CZ 131/57).

Art. 137. Sąd nie mogąc wydać wyroku zaocznego dla braku doręczenia pozwu pozwanemu, powinien skierować sprawę do przewodniczącego, aby ten po myśli art. 137 k. p. c. wezwał powoda do podania właściwego adresu pozwanego, a po ewentualnie bezskutecznym upływie określonego terminu zarządzić zwrot pozwu. Dopiero w zażaleniu od tego zarządzenia powód mógłby kwestionować okoliczność, że pozwany w swym dawnym miejscu zamieszkania już nie zamieszkuje. Milicyjne zameldowanie nie ma w tym względzie decydującego znaczenia (5 III 1957 r. — 3 CZ 39/57).

Art. 137. Wskazanie przez stronę daty zredagowania pisma procesowego nie posiada istotnego znaczenia dla postępowania w sprawie art. 133 k. p. c. określając wymogi, jakim każde pismo procesowe powinno odpowiadać, nie wymienia wcale oznaczenia daty. Dla postępowania posiada bowiem decydujące znaczenie jedynie wskazana przez biuro podawcze sądu data wniesienia pisma (art. 137 § 3 k. p. c.) bądź stwierdzona stemplem pocztowym data oddania pisma w polskim urzędzie pocztowym — (art. 175 k. p. c.) (21 X 1957 r. — 3 CR 915/57).

Art. 143 § 2. Zaniedbanie obowiązku zawiadomienia sądu o zmianie miejsca zamieszkania zachodzi nie tylko wówczas, gdy strona wiedziała o toczącej się sprawie, a więc gdy już brała udział w sprawie albo doręczono jej wezwanie do rąk własnych lub sama wytoczyła powództwo, ale także wtedy, gdy mogła o niej powziąć wiadomość. Tego rodzaju możliwość zachodzi w każdym z przewidzianych w k. p. c. zastępczych sposobów doręczenia nie wykluczając sposobu, o którym mowa w art. 149 § 1 k. p. c. Doręczenie w trybie art. 149 § 1 k. p. c. powoduje takie same skutki, jak doręczenie do rąk własnych, wobec czego i w tej sytuacji przepis art. 143 § 2 k. p. c. może być zastosowany (29 XII 1956 r. — 2 CR 677/56).

Art. 178 § 1. Strona zwracając się o informację do pracowników sądu wojewódzkiego ma prawo ufać uzyskanym informacjom, a co za tym idzie fakt udzielania jej przez pracowników sekretariatu czy kasy sądu błędnych informacji co do terminu uiszczenia opłaty sądowej prowadzić musi do wniosku, że nie można jej przypisać winy w uchybieniu terminu i że istnieje podstawa do przywrócenia terminu w myśl art. 178 § 1 k. p. c. (7 VIII 1957 r. — 4 CZ 137/57).

Art. 178. Przywrócenie terminu nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie pociąga za sobą ujemnych dla strony skutków procesowych, a tak samo, gdy z przywrócenia terminu wnioskodawca nie odnosiłby żadnej korzyści. Sytuacja taka zachodzi w przypadku, gdy powodowi, który wystąpił o przywrócenie terminu do uiszczenia wpisu, przywrócenie to nie mogłoby zapewnić przyjęcia i rozpoznania pierwotnego pozwu, skoro zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu stało się prawomocne. Powód chcąc wnioskiem o przywrócenie terminu osiągnąć przyjęcie pozwu powinien wnieść ponadto zażalenie od zarządzenia, którym przewodniczący zwrócił mu ten pozew (5 XI 1957 r. — 2 CZ 205/57).

Art. 179. Termin do złożenia wniosku o przywrócenie terminu nie rozpoczyna biegu przed momentem, gdy strona dowie się, że w ogóle uchybiła terminu. Gdy strona twierdzi, że terminu nie uchybiła, i zaskarża postanowienie o odrzuceniu rewizji, termin z art. 179 § 1 k. p. c. biegnie dopiero od chwili doręczenia wydanego na posiedzeniu niejawnym postanowienia sądu rewizyjnego oddalającego zażalenie (15 VI 1957 r. — 2 CZ 123/57).

Art. 209 § 1 i 2. Stosownie do art. 209 § 2 k. p. c. pozew cofnięty uważa się za niebyły. Konsekwencją takiego unormowania jest pełne zniwelowanie skutków procesowych, jakie wywołane były poprzednio wniesieniem i doręczeniem pozwu w wypadku, gdy pozew został cofnięty. Zgodnie z tym, postanowienie sądu o umorzeniu postępowania, zapadłe wskutek cofnięcia pozwu, nie może mieć powagi rzeczy osądzonej co do istoty sprawy, skoro w rozważanej sytuacji, wobec cofnięcia pozwu, sąd sprawy nie rozpoznał

i nie rozstrzygnął. Przepis bowiem art. 367 (w związku z art. 364) k. p. c. nadaje orzeczeniu prawomocnemu powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co „stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia”. Po umorzeniu postępowania wskutek cofnięcia pozwu powód może zatem wnieść ponownie pozew o to samo roszczenie przeciw temu samemu pozwanemu bez narażenia się na skuteczny zarzut rei iudicatae. Jeśli zaś cofnięcie pozwu połączone było ze zrzczeniem się roszczenia, takie zrzczenie może usprawiedliwić jedynie obronę merytoryczną pozwanego, opartą na zarzucie, że roszczenie wskutek zrzczenia się wygasło i w konsekwencji — prowadzić do ewentualnego oddalenia pozwu, a nie do jego odrzucenia ze względu na powagę rzeczy osądzonej. Gdy sprawa, w której postępowanie zostało umorzone, dotyczyła ustalenia ojcostwa i roszczenia o alimenty, bezwzględnie obowiązujący charakter odpowiednich przepisów prawa materialnego oraz doniosły interes społeczny związany z prawidłowym unormowaniem stosunków między rodzicami i dziećmi, wyłączają możliwość traktowania zrzczenia się przez powódkę roszczeń w poprzednim procesie jako prawnie skuteczne i przypisania mu jakiegokolwiek znaczenia prawnego (2 XI 1957 r. — 1 CR 1177/57).

Art. 212 § 2. Niezachowanie terminu 7-dniowego określonego w art. 212 § 2 k. p. c. nie oznacza tego, że strona pozwana została pozbawiona możliwości obrony swych praw (art. 371 § 2 pkt 3 k. p. c.). Uchybienie omawianego terminu jest jedynie uchybieniem procesowym, które mogłoby uzasadnić rewizję, jeśliby mogło wpłynąć na wynik spraw (19 VIII 1957 r. — 2 CR 842/56).

Art. 227. Zgodnie z art. 227 k. p. e. zarzut niewłaściwości sądu powinien być zgłoszony przed wianiem się w spór co do istoty sprawy pod utratą prawa korzystania z tego zarzutu w dalszym postępowaniu. Prawo postawienia takiego zarzutu służy w myśl cytowanego przepisu tylko pozwanemu, a nie powodowi. Jeżeli więc powód wytoczył powództwo przed sądem miejscowo niewłaściwym, istniała jedynie możliwość przekazania przez sąd I instancji sprawy sądowi właściwemu do czasu wdania się pozwanego w spór co do istoty sprawy i to na jego zarzut zgłoszony w trybie art. 227 k. p. c. lub też przez sąd z urzędu (art. 207 k. p. a). Jeżeli jednak zarzutu takiego pozwany nie podniósł, sąd władny był zgodnie z art. 228 k. p. c. wziąć z urzędu pod uwagę w każdym stanie sprawy jedynie niewłaściwość sądu wyłączną, a więc opierającą się na tym, że sąd nie mógłby być właściwy nawet na podstawie umowy stron (7 V 1957 r. — 3 CZ 115/57).

Art. 242. Prawomocne orzeczenie uniewinniające w sprawach dyscyplinarnych oraz prawomocne orzeczenie umarzające śledztwo w sprawach karnych należy traktować w sprawie cywilnej jako dowody podlegające wszechstronnemu rozważeniu (art. 242 k. p. c.) łącznie z materiałem dowodowym zawartym w aktach sprawy cywilnej, przy czym wynik tych rozważań stanowi podstawę ustaleń co do tego, czy pozwany popełnił występki (14 VI 1957 r. — 4 CR 291/56).

Art. 256. Przepisu art. 256 k.p.c. nie należy rozumieć w ten sposób, by można było uważać za idące przeciw lub ponad osnowę dokumentu takie twierdzenia i dowody, które mają służyć do wykładni umowy i zmierzają do wykazania właściwej myśli i woli stron, które brały udział w sporządzeniu dokumentu. Istotna wola stron nie zawsze da się stwierdzić na

podstawie samego dokumentu i dlatego przepis art. 47 p.o.p.c. ma zawsze w tym przypadku zastosowanie (6 XI 1957 r. — 4 CR 1145/56).

Art. 371 § 2 pkt. 4. Rozpoznanie sprawy, podlegającej rozpoznaniu w myśl art. 7 § 1 pr. o u.s.p. w składzie sędziego i dwóch ławników, przez trzech sędziów bez dołączenia do akt zarządzenia prezesa wydanego na podstawie art. XLV § 2 przep. wpr. k.p.c., powoduje nieważność postępowania (art. 371 § 2 pkt. 4 k.p.c.) (28 III 1957 r. — 1 CR 605/56).

Art. 396. Według tego przepisu podstawą rewizji nadzwyczajnej może być obok naruszenia interesu państwa ludowego jedynie pogwałcenie istotnych przepisów praw, a więc takich przepisów zarówno prawa materialnego, jak i procesowego, od których prawidłowej wykładni i należytego zastosowania zależało rozstrzygnięcie sprawy. Do istotnych przepisów w tym rozumieniu nie należą zatem w zasadzie przepisy o kosztach procesu, które *nie* stanowią podstawy rozstrzygnięcia samej sprawy, a dotyczą tylko rozdziału kosztów procesu, a więc należności ubocznych nie posiadających z reguły dla stron pod względem ekonomicznym większego znaczenia. Jedynie w wyjątkowych przypadkach, jeśliby rozstrzygnięcie o kosztach z uwagi na ich znaczną wysokość w sposób szczególnie dotkliwy krzywdziło jedną ze stron, dopuszczalne byłoby przyjęcie naruszenia przepisów o kosztach za podstawę rewizji nadzwyczajnej (17 IX 1957 r. — 1 CR 770/57).

Art. 399 § 1. Uchylenie w trybie rewizji nadzwyczajnej (art. 399 § 1 k.p.c.) postanowienia ustalającego treść aktu małżeństwa po wejściu w życie prawa o aktach stanu cywilnego z 1955 r. pociąga za sobą umorzenie postępowania w sprawie ze względu na to, że rozpoznanie sprawy należy już do właściwości organów administracji. Przepis art. 83 pr. o a.s.c. w takim wypadku nie ma zastosowania (15 VI 1957 r. — 4 CR 435/57).

Art. 421. Wyznaczenie próby pojednania i rozprawy na jeden dzień nie jest dopuszczalne i stanowi uchybienie art. 424 k.p.c. Jeżeli jednak sąd dopuścił się tego uchybienia i posiedzenia pojednawcze połączył z pierwszą rozprawą, niestawienie powoda na następnej rozprawie nie może być uważane za niestawienie się na „pierwsze posiedzenie sądowe” w myśl art. 421 k.p.c. i nie może skutkować umorzenia postępowania (23 VIII 1957 r. — 4 CR 1272/56).

Art. 433. Śmierć strony powodowej w czasie procesu o rozwód nie uzasadnia zwrotu kosztów od wniesionej rewizji, w braku bowiem rewizji nie miałyby w sprawie zastosowania przepis art. 433 k.p.c.; dla zachowania tedy zamierzonych przez pozwaną skutków prawnych rewizja jej była konieczna. Rewizja ta podlegała opłacie stosownie do przepisów o kosztach sądowych (19 XI 1957 r. — 1 CR 1065/57).

Art. 436. Przedmiotem żądania opartego na art. 436 k.p.c. mogą być jedynie alimenty wymagalne od daty uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód. Skoro w chwili zapadnięcia wyroku data jego uprawomocnienia się nie jest znana, sąd zasądzając w trybie art. 436 k.p.c. alimenty nie może oznaczyć terminu początkowego ich wymagalności (13 V 1957 r. — 4 CR 895/56).

Art. 690 § 1. Postanowienie o przybiciu (na skutek tego też o przyżądzeniu własności) nie może być uchylone z tej przyczyny, że komornik

nie dokonał obwieszczeń o licytacji w dzienniku z pogwałceniem art. 690 § 1 k.p.c. (4 X 1957 r. — 1 CR 818/57).

Art. 838. Art. 838 k.p.c. ma również zastosowanie do wykonania wyroków zapadłych w trybie art. 451 i 452 k.p.c., orzekających obowiązek zaniechania czynności zakłócających posiadanie (31 I 1957 r. — 3 CR 760/56).

Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 58, poz. 528)

Art. 4. Z mocy art. 4 przep. o koszt sądowych skarb państwa korzysta z ustawowego zwolnienia od opłat sądowych i zwolnienie to jest ostateczne. Nie można przeto w razie przegrania procesu przez skarb państwa obciążać tej jednostki, która w tym procesie skarb państwa reprezentowała, opłatami sądowymi na rzecz innej jednostki budżetowej — kasy sądu wojewódzkiego (30 IV 1957 r. — 4 CR 342/56).

Art. 4. Jeżeli przymusowy zarząd państwowy jest sprawowany przez organ państwowy, to jednostka poddana temu zarządowi nie korzysta ze zwolnienia od opłat sądowych przysługującego skarbowi państwa na mocy art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. — przepisy o kosztach w sprawach cywilnych (Dz. U. z 1950 r., nr 58, poz. 528 i z 1953 r., nr 14, poz. 56), albowiem nie jest identyczna ze skarbem państwa. Jak to wyjaśnił już Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 10 lipca 1951 r. nr C. 599/51 (OSN nr 28/1952), dla zastosowania art. 4 ust. 1 przepisów o kosztach sądowych w spr. cyw. konieczne jest ustalenie, że jako strona występuje skarb państwa, a nie inny podmiot.

Odmienne poglądy doprowadziłyby do niczym nie usprawiedliwionej sytuacji, w której strona procesowa, poddana przymusowemu zarządowi państwowemu, ponosiłaby opłaty sądowe lub mogłaby korzystać ze zwolnienia od opłat tylko w zależności od tego, kto sprawuje zarząd przymusowy (17 IV 1957 r. — 1 CR 321/56).

Art. 28 ust. 5. O wysokości wpisu w sprawach niemajątkowych decyduje s d, dlatego uprzednie określenie wpisu tymczasowego pochodzące od przewodniczącego wydziału, jak również przesłanki, którymi się przewodniczący kierował, nie mogą być przy określaniu wpisu ostatecznego wiążące (10 IX 1957 r. — 4 CZ 164/57).

Art. 47. Stanowi naruszenie art. 47 przep. o kosztach sądowych ustalenie wpisu ostatecznego w sprawie o rozwód z uwzględnieniem momentu represyjnego z uwagi na wyłączną winę powoda (28 IX 1957 r. — 4 CZ 183/57).

Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r. (Dz. U. nr 33, poz. 232)

Art. 32. Uprawnienia prawotwórcze rządu nie sięgają aż tak daleko, by rozporządzeniem lub uchwałą można zmieniać lub uchylać obowiązujące ustawy (dekrety) bądź też sprzecznie z ich przepisami regulować pewne kwestie. Uregulowanie pewnego zagadnienia w drodze ustawodawczej oznacza, że jego zmiana może nastąpić również tylko w tym trybie, a zatem w drodze ustawy (dekretu), bądź też rozporządzenia czy uchwały, lecz wydanych na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie (30 XI 1956 r. — 1 CR 588/5).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1953 r. w sprawie wynagrodzenia adwokatów za wykonywanie czynności zawodowych (Dz. U. nr 40, poz. 176)

§ 7. § 7 rozporządzenia z 19 VIII 1953 r. dotyczy ryczałtu tytułem zwrotu ogólnych kosztów własnych zespołu adwokackiego. Ryczałt ten więc, choć jest obliczony w stosunku procentowym do ustalonego wynagrodzenia, nie jest wynagrodzeniem sensu stricto, lecz stanowi jeden z rodzajów kosztów, które pokrywa klient w związku z udzielonym zleceniem.

Tego rodzaju koszt powinien w myśl art. 110 k.p.c. być wykazany sądowi w złożonym spisie kosztów, albowiem jego wysokość zależy od podjęcia przez wojewódzką radę adwokacką odpowiedniej uchwały, a pobieranie pozostawione jest decyzji zespołu adwokackiego. Dlatego też wniosek ogólny o przyznanie kosztów „według norm przepisanych” nie powoduje sam przez się uwzględnienia przez sąd także przyznania zwrotu ryczałtu z § 7 rozporządzenia o wynagrodzeniu adwokatów za wykonywanie czynności zawodowych (18 VII 1957 r. — 1 CZ 140/57).

Dekret z dnia 24 lutego 1954 r. o zakładowych komisjach rozjemczych (Dz. U. nr 10, poz. 35)

Art. 5 ust. 2. O uwzględnieniu spóźnienia zgłoszenia wniosku orzeka wyłącznie zakładowa komisja rozjemcza (art. 6 ust. 2 dekr. o zakł. kom. rozj.) i w drugiej instancji właściwy zarząd główny (§ 32 ust. 2 i 3 rozporz. Rady Min. z dnia 24 kwietnia 1954 r., Dz. U. nr 18, poz. 68). Orzekanie w tym przedmiocie w żadnym razie nie należy do sądów powszechnych. Jeżeli sprawa, w której wniosek był złożony do zakładowej komisji rozjemczej z opóźnieniem, przechodzi pod rozpoznanie sądu powszechnego na podstawie art. 10 ust. 2 bądź art. 11 ust. 2 dekretu, to jest to sprawa, którą zakładowa komisja rozjemcza już rozpoznawała merytorycznie, co mogła uczynić tylko po wydaniu jednomyślnie decyzji o uwzględnieniu spóźnienia, ewentualnie po uwzględnieniu spóźnienia decyzją właściwego zarządu głównego, działającego wskutek odwołania pracownika. Oddalenie powództwa przez sąd z powodu uchybienia terminu z art. 6 ust. 1 dekretu jest w ogóle niemożliwe, albowiem sprawa, w której terminu nie przywrócono, nie może znaleźć się w sądzie, a w sprawie, w której termin przywrócono, sąd powszechny nie ma prawa kwestionować zasadności przywrócenia terminu przez powołany do tego organ (10 VI 1957 r. — 4 CR 667/56).

Art. 12. Nie uchylone w przewidzianym przepisami prawnymi trybie orzeczenie zakładowej komisji rozjemczej korzysta z powagi prawomocności przewidzianej w art. 12 dekretu, choćby nawet wydane zostało z naruszeniem istotnych przepisów prawa. Dekret z dnia 24 lutego 1954 r. (Dz. U. nr 10, poz. 35) nie wprowadza w tym zakresie wyjątków od zasady, obowiązującej zarówno w postępowaniu przed sądami, jak i w postępowaniu administracyjnym, że jak długo wydane w sprawie rozstrzygnięcie obowiązuje, nie można rozstrzygniętej nim sprawy ponawiać (12 V 1956 r. — 4 CR 507/56).

Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 30, poz. 116)

Art. 25. Art. 25 dekretu o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin wyłącza wzmożoną odpowiedzialność z art. 152 k. z. opartą na zasadzie ryzyka i uzależnia odpowiedzialność zakładu pracy jedynie od zaistnienia po jego stronie winy, polegającej na naruszeniu obowiązków wynikających z przepisów o ochronie życia i zdrowia pracownika.

Wina samego pracownika w spowodowaniu wypadku, jakiemu uległ on przy pracy, nie wyłącza odpowiedzialności zakładu pracy, jeśli również po jego stronie zachodzi wina polegająca na naruszeniu obowiązków z zakresu bezpieczeństwa pracy. (30 V 1957 r. — 4 CR 545/56).

Dekret z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojskowych i ich rodzin (Dz. U. nr 37, poz. 159)

Art. 25. Rozwiązanie umowy o pracę z inwalidą wbrew treści art. 25 ust. 3 dekretu z 14 sierpnia 1954 r. jest nieważne. Nieważność rozwiązania umowy o pracę zachodzi zarówno w braku ważnych przyczyn do rozwiązania, jak i w braku pisemnej zgody prezydium właściwej rady narodowej.

Ochrona stosunku pracy inwalidów zapewniona przez powyższy dekret nie sprowadza się tylko do stanowiska, na które inwalida został skierowany, lecz obejmuje i stanowisko uzyskane w drodze awansu (6 VI 1957 r. — 2 CR 713/57).

Art. 25. Nawiązanie spółdzielczego stosunku pracy poprzedzone jest przejściem do spółdzielni w charakterze członka, tj. umową nie będącą umową o pracę. Przepisy dekretu z 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojskowych i ich rodzin mówią wyłącznie o umowie o pracę i prowadzą do wniosku, że prezydium rady narodowej nie ma kompetencji do narzucania spółdzielni pracy stosunku członkostwa ze skierowanym inwalidą (6 VI 1957 r. — 2 CR 713/57).

Dekret z 18 stycznia 1956 o ograniczeniu dopuszczalności rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz zabezpieczenia ciągłości pracy (Dz. U. nr 2, poz. 11).

Art. 3. Dla określenia daty początku niezdolności do pracy konieczne jest ustalenie, kiedy pracownik wskutek choroby zaprzestał jej wykonywania. O ile bowiem zatrudniony, mimo stwierdzonych później przez lekarza objawów choroby, obowiązki swe faktycznie wykonywał, czas pozostawania jego w zakładzie pracy nie może być wliczony do okresu niezdolności do pracy (8 VI 1957 r. — 1 CR 430/57).

Zebrał:
Witold Świącicki

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

KODEKS KARNY Z 1932 R.

Art. 17 k. k. Według art. 17 § 1 k. k. oskarżony nie odpowiada nie tylko wówczas, jeśli poczytalność jego jest wyłączona z powodu niedorozwoju psychicznego lub choroby psychicznej, lecz także wtedy, gdy przyczyną niemożności rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swym postę-

powaniem jest inne zakłócenie czynności psychicznej, spowodowane np. upojeniem alkoholem wysokiego stopnia, jak i każdą inną intoksykacją, stan anormalności psychicznej, wywołany gorączką (delirium) itp.

Powyzszego przepisu nie stosuje się, jeżeli sprawca wprawił się w stan zakłócenia czynności psychicznej po to, by dokonać przestępstwa (§ 2 art. 17 k. k.). W takim przypadku sprawca ponosi pełną odpowiedzialność, tak jak gdyby działał w stanie zupełnej świadomości, skoro z własnej woli spowodował swój stan psychiczny w celu popełnienia przestępstwa, np. przez użycie alkoholu lub innych środków odurzających (24 IV 1957 — II K 122/57).

Art. 23 k. k. Wobec zasady subiektywizmu kodeksu karnego nie należy przy ocenie usiłowania kłaść głównego nacisku na stosunek działania do skutku, gdyż usiłowanie może zachodzić także wówczas, gdy w ogóle żadnego skutku nie było; nie znaczy to jednak, by przy ustalaniu zamiaru sprawcy można było zupełnie wyeliminować spod oceny sądu skutek, jaki swoim działaniem sprawca wywołał, ponieważ skutek ten jako wynik działania może wskazywać na rzeczywisty zamiar sprawcy. Określenie zamiaru sprawcy przy usiłowaniu powinno być wynikiem oceny wszystkich okoliczności, wśród których czyn został popełniony, jak również zachowania się sprawcy przed i po popełnieniu przestępstwa (13 III 1957 — IV K 1091/56).

Art. 25 k. k. O dobrowolnym odstąpieniu od działania może być mowa tylko wówczas, gdy sprawca zaniechał przedsięwziętej realizacji swego zamiaru przestępczego zupełnie niezależnie od jakichkolwiek przeszkód zewnętrznych i o ile nie urzeczywistnił jeszcze ustawowej istoty przestępstwa. Nie ma zaś zaniechania usiłowania, jeżeli skutek zamierzony przez sprawcę nie nastąpił z jakiegokolwiek powodu niezależnie od jego woli, a sprawca, wiedząc o tym, zaniechał dalszych czynności dla urzeczywistnienia swego przestępczego zamiaru (13 III 1957 — IV K 1091/56).

Art. 36 k. k. stosuje się wtedy, gdy czyn podpada pod dwa przepisy ustawy karnej, z których żaden nie wyczerpuje całej treści kryminalnej spełnionego czynu (12 III 1957 — III K 802/56).

Art. 132 k. k. Działanie przestępne przewidziane w art. 132 k. k. polega na znieważeniu, które obejmuje zarówno obrazę, jak i zniesławienie, a więc działania, o których mowa w art. 255 i 256 k. k., skierowane przeciwko urzędnikowi podczas pełnienia obowiązków służbowych (30 IX 1957 — II K 633/57).

Art. 133 k. k. Jeżeli celem działania oskarżonego było naruszenie nieetykalności cielesnej funkcjonariusza straży pożarnej podczas pełnienia obowiązków służbowych w sensie art. 239 k. k., to takie działanie zawiera cechy przestępstwa z art. 133 § 1 k. k. (30 IX 1957 — II K 633/57).

Art. 178 k. k. Przepis art. 178 k. k. ma zastosowanie w przypadkach, gdy sprawca puszcza w obieg pieniądz lub papier określony w art. 175 lub 176 k. k., który sam otrzymał jako prawdziwy lub pełnowartościowy. Motywem niższej karalności występkę z art. 178 k. k. jest, że osoba otrzymująca fałszywy pieniądz jako prawdziwy pozbywa się go w tym celu, aby nie ponosić straty. Ta sama pobudka występuje, gdy sprawca pieniądz dawnej waluty otrzymany jako prawdziwy puszcza w obieg jako mający obieg. Dlatego też należy uznać, iż czyn tego rodzaju stanowi przypadek

mniej wagi, o którym mowa w art. 264 § 2 k. k. (24 VIII 1957 — III K Rn 768/57).

Art. 201 k. k. Warunkiem przypisania winy z art. 201 § 1 k. k. musi być ustalenie, że zobowiązany mimo swych możliwości zarobkowych obowiązku swego złośliwie nie wykonuje (21 IV 1956 — III K Rn 271/56).

Art. 201 k. k. Istota przestępstwa z art. 201 k. k. polega na tym, iż sprawca złośliwie uchyla się od wykonywania obowiązku łożenia na utrzymanie osoby, co do której obowiązek łożenia na utrzymanie został stwierdzony nie tylko prawomocnym wyrokiem, lecz także orzeczeniem sądu nieprawomocnym, ale podlegającym wykonaniu — jeśli to zachowanie się sprawcy doprowadza osobę, na rzecz której alimentację orzeczono, do nędzy lub do konieczności korzystania ze wsparcia.

Złośliwość, o której mowa w art. 201 § 2 k. k., nie jest wyłączona nieprawomocnością orzeczenia ani też przekonaniem sprawcy o niesłuszności nieprawomocnej decyzji sądu, bo dotyczy ona uchylecia się od świadczeń alimentacyjnych nałożonych wykonalnym orzeczeniem sądu w okresie mocy obowiązującej takiego orzeczenia.

Sprawca uchylający się złośliwie od świadczeń alimentacyjnych w warunkach określonych w art. 201 k. k. narusza interes publiczny dbający o ochronę przed nędzą lub koniecznością korzystania ze wsparcia osób, którym przyznano świadczenia alimentacyjne podlegające wykonaniu z mocy orzeczenia sądu.

Zamiar przestępczy sprawcy polega na nierespektowaniu orzeczenia sądu z naruszeniem interesu publicznego i szkodą osoby uprawnionej (19 V 1956 — III K Rn 342/56).

Art. 205 k. k. Przepis art. 205 § 1 k. k. jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisów o osiaganiu korzyści osobistych w warunkach art. 290 § 1 i 2 k. k. (12 III 1957 — III K 802/56).

Art. 215 k. k. Dyspozycja art. 215 § 1 k. k. nie określa bliżej sposobu dokonania tego przestępstwa, należą tu zatem wszelkie czyny, które spowodują niebezpieczeństwo w komunikacji lądowej, przy czym spowodowanie niebezpieczeństwa może nastąpić zarówno przez pozytywne działania sprawcy, jak i przez zaniechanie (28 VI 1957 — III K 189/57).

Art. 225 § 1 k. k. Motyw zbrodni jest elementem obojętnym dla bytu przestępstwa z art. 225 k. k. wtedy, gdy czyn oskarżonego nie nasuwa wątpliwości pod względem dowodowym. Gdy jednak bezpośrednio dowody czynu nie dają dostatecznej pewności lub nie wyłączają logicznie innej wersji zdarzenia — motyw urasta do ważnego elementu dowodowego (5 VII 1957 — III K 680/57).

Art. 225 § 2 k. k. Przepis art. 225 § 2 k. k. ma na względzie taki gwałtowny porwy uczuciowy, który wywołany jest czynem przeciwnym prawu i to takim, który może każdego człowieka mającego poczucie prawa wyprować z równowagi duchowej. (7 VI 1957 — IV K 359/57).

Art. 225 § 2 k. k. Silne wzruszenie, o którym mówi art. 225 § 2 k. k., nie jest bynajmniej identyczne z nagle powziętym zamiarem zabójstwa (*dolus repentinus*), któremu „silne wzruszenie” może towarzyszyć lub nie towarzyszyć. Jest to kwestia faktu, który wymaga w każdym przypadku konkretnego ustalenia.

Przy ustalaniu tego faktu należy mieć na uwadze: 1) psychikę oskarżonego, 2) siłę działającego bodźca, 3) sposób postępowania sprawcy wykazujący przewagę czynnika emocjonalnego nad czynnikiem intelektualnym.

Powstające nagle i nieoczekiwanie silne wzruszenie wywołuje taki stan psychiczny człowieka, który potocznie nazywa się „utrata panowania nad sobą”. Wyraża się to gwałtowną koncentracją woli, której towarzyszy wyłączenie krytycznych i hamujących czynników intelektu i jakiś jednoznaczny automatyzm działania. Sprawca zabójstwa pod wpływem nagle powstałego silnego wzruszenia może zadać swej ofierze szereg ciosów, może do niej oddać szereg strzałów, lecz wszystko to stanowi jeden akt woli, jeden czyn, a wielość zamachów spowodowana jest psychicznym automatyzmem (23 VIII 1957 — III K 661/57).

Art. 226 k. k. Przedmiotem przestępstwa z art. 226 k. k. jest dziecko żywe w chwili urodzenia, niezależnie od tego, czy było ono donoszone i czy miało warunki do życia. Skoro ustalone zostało w sposób nie budzący wątpliwości, że dziecko było żywe i zostało przez oskarżoną umyślnie uduszone, to ukaranie musiało nastąpić, choćby dziecko — jako niedonoszone — i tak by nie żyło.

Uprzywilejowanie dzieciobójstwa z art. 226 k. k. oparte jest na domniemanym nienormalnym stanie psychicznym kobiety w okresie porodu pod wpływem jego przebiegu. Ta nienormalność psychiczna związana z porodem nie wyłącza jednak możliwości działania kobiety w warunkach z art. 17 § 1 czy 18 § 1 k. k., jeżeli pod wpływem porodu doznała zakłócenia czynności psychicznych. Możliwe jest, że stan psychiczny kobiety wychodzi poza normalny wpływ przebiegu porodu, a wchodzi w sferę niemożności rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania postępowaniem, albo w sferę znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem (np. kobieta upośledzona psychicznie działa pod wpływem porodu, działanie kobiety zdrowej psychicznie w psychozie przemijającej, u kobiet rodzących). Mogą zatem zachodzić przypadki, że konieczne jest badanie zdrowia psychicznego kobiety oskarżonej z art. 226 k. k. (11 IX 1957 — II K 783/56).

Art. 230 k. k. Za przestępstwo z art. 230 § 1 k. k. sprawca odpowiada nie tylko wtedy, gdy śmierć jest wynikiem działania (nieumyślnego) sprawcy, ale i wówczas, gdy sprawca nie wykona należących do niego obowiązków, a śmierć wyniknie właśnie z tych zaniedbań (17 VII 1957 — III K 209/57).

Art. 240 k. k. 1. Bójka z art. 240 k. k. polega na tym, że uczestnicy tejże są równocześnie atakującymi i atakowanymi. Obie strony biorące udział w bójce muszą być aktywne, inaczej bowiem, tzn. gdy jedna ze stron przestaje atakować i ogranicza się do obrony, mamy do czynienia z pobiciem.

2. Uczestnik bójki może w konkretnym wypadku działać w obronie koniecznej, chodzi tu rzecz jasna nie o sam udział w bójce, bo tu istotnie o obronie koniecznej nie sposób mówić, lecz o taką sytuację, w której konkretne zachowanie się jednego z uczestników stwarza stan bezpośredniego zagrożenia dla drugiego uczestnika bójki, zwłaszcza takiego, który zaprzestał już walki, a mimo to był dalej atakowany (26 VI 1957 — I K 65/57).

Art. 242 k. k. Przepis art. 242 k. k. ma zastosowanie jedynie w tych przypadkach, gdy oskarżony swoim działaniem lub zaniechaniem stwarza permanentny stan niebezpieczeństwa, które grozi życiu człowieka. Gdy natomiast jako skutek działania lub zaniedbania oskarżonego nastąpiła śmierć człowieka, kwalifikacja z art. 242 k. k. nie może mieć zastosowania i czyn oskarżonego należy skwalifikować według innych przepisów — w zależności od ustaleń (17 VII 1957 — III K 209/57).

Art. 290 k. k. W konstrukcji przestępstwa określonego w art. 290 k. k. czynnością wykonawczą jest przyjęcie przez urzędnika korzyści majątkowej lub osobistej, albo ich obietnicy. Elementem niezbędnym dla kwalifikowanej postaci tego przestępstwa, określonej w art. 290 § 2 k. k., jest uzależnienie przez sprawcę czynności urzędowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej dla siebie lub innej osoby, albo przyjęcie takiej korzyści lub jej obietnicy za czynność przeciwną ustawie. Uzależnienie czynności urzędowej stanowi samoistny element zbrodni z art. 290 § 2 k. k., który musi być w pełni objęty zamiarem sprawcy, a w wyroku skazującym wyodrębniony i udowodniony.

Czynność urzędowa, której dokonanie urzędnik uzależnia od otrzymania korzyści, musi należeć do sfery urzędowania sprawcy.

Dobrem chronionym przez przepis art. 290 k. k. jest prawidłowe, wolne od przekupstwa urzędowanie poszczególnych urzędników, czynności więc wychodzącej całkowicie poza zakres czynności urzędowych sprawcy nie można uznać za czynność urzędową w rozumieniu art. 290 § 2 k. k. (13 IX 1957 — IV K 335/57).

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Art. 3 k. p. k. Przepis art. 3 k. p. k. nie ma zastosowania w postępowaniu o dochodzenie odszkodowania za niesłuszne skazanie lub aresztowanie, ze względu na przepis szczególny art. 515 k. p. k., nakazujący •roszczenie rozpoznać na rozprawie bez względu na treść art. 3 k. p. k., który nakazując umorzenie postępowania w razie braku warunków ścigania oskarżonego, nie może odnosić się do dochodzenia odszkodowania (16 XI 1957 — II KZ 90/57).

Art. 65 k. p. k. Akt oskarżenia o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego, sporządzony przez Milicję Obywatelską, zaopatrzony jedynie w podpis prokuratora pod słowem „zatwierdzam” i skierowany przez prokuratora do sądu bez powołania się nawet na przepis art. 65 § 1 k. p. k., jest sprzeczny z tym przepisem. W przypadku jednak, gdy prokurator po otrzymaniu zawiadomienia o czynie stanowiącym przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego dopatry się interesu publicznego w objęciu oskarżenia w myśl art. 65 § 1 k. p. k. i stanowisko swoje w wydanym w tej mierze postępowaniu uzasadni, akt oskarżenia, chociaż sporządzony przez Milicję Obywatelską, która w tej sprawie przeprowadziła dochodzenie, nie jest pozbawiony mocy prawnej, jeżeli znalazł się na nim podpis prokuratora stwierdzający zgodność tego aktu oskarżenia z wolą prokuratora ścigania wskazanego w nim przestępstwa z urzędu. Wspomniane postanowienie i podpis na akcie oskarżenia nie może atoli pochodzić od referendarza śledczego prokuratury (18 II 1957 — III KO 116/56).

Art. 237 k. p. k. Niezachowanie przepisów art. 237 lub 238 k. p. k. w sprawach innych niż wymienione w art. 5 ustawy z dnia 20 VII 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. nr 38, poz. 348) stanowi podstawę do uchylenia wyroku, jeżeli w konkretnym przypadku mogło mieć wpływ na treść wyroku (27 XII 1956 — IV KO 114/56).

Art. 244 k. p. k. Niezachowanie przepisu art. 244 § 1 k. p. k. nie stanowi uchybienia procesowego, gdy nastąpiło w sprawach wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 20 VII 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego — Dz. U. nr 38, poz. 348 (27 XII 1956 — IV KO 114/56).

Art. 244 k. p. k. Niezachowanie przepisów art. 244 lub 245 k. p. k. w sprawach innych niż wymienione w art. 5 ustawy z dnia 20 VII 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. nr 38, poz. 348), stanowi podstawę do uchylenia wyroku, jeżeli w konkretnym przypadku mogło mieć wpływ na treść wyroku. Przeprowadzenie postępowania przygotowawczego w postaci śledztwa przez organ do tego upoważniony, zamiast dochodzenia, nie stanowi uchybienia procesowego. Przeprowadzenie dochodzenia zamiast obowiązkowego w danej sprawie śledztwa jest uchybieniem procesowym pociągającym za sobą konieczność uchylenia wyroku, jeśli w konkretnym przypadku zdolne było wywrzeć wpływ na treść tego wyroku (27 XII 1956 — IV KO 114/56).

Art. 245¹⁶ k. p. k. Art. 245¹⁶ k. p. k. stanowi w śledztwie nie tylko jedną z gwarancji praw oskarżonego, ale również gwarancję wyczerpującego i wszechstronnego wyjaśnienia wszelkich istotnych w sprawie okoliczności, dlatego też naruszenie tego przepisu stanowi podstawę do zwrócenia akt sprawy do uzupełnienia śledztwa. Zwrot taki powinien odbywać się w oparciu o przepis art. 251 § 1 lit. d) k. p. k., gdyż stwierdzenie tej okoliczności może zawsze nastąpić przed doręczeniem oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia skoro jednak uchybienie to zostanie stwierdzone dopiero na rozprawie, nie ma przeszkód, by brak ten został usunięty w trybie przewidzianym w art. 305 k. p. k. (1 XII 1956 — III KZ 120/56).

Art. 245¹⁸ k. p. k. Art. 245¹⁸ k. p. k. stanowi, że akt oskarżenia sporządzony przez prowadzącego śledztwo lub dochodzenie wymaga pisemnego zatwierdzenia prokuratora, nie przewiduje jednak szczególnej formy takiego zatwierdzenia. Dlatego też wystarczy, gdy akt oskarżenia sporządzony przez prowadzącego śledztwo lub dochodzenie zostanie przesłany do sądu przez prokuratora przy piśmie przewodnim przez prokuratora podpisanym, bowiem z faktu takiego przesłania aktu oskarżenia wynika, że prokurator z treścią jego się zapoznał i akt ten zaakceptował (1 XII 1956 — III KZ 120/56).

Art. 249 k. p. k. Z przepisów art. 249 i nast. k. p. k. wynika, że zwrot aktu oskarżenia prokuratorowi może nastąpić tylko wówczas, gdy nie odpowiada on warunkom formalnym albo gdy zachodzi konieczność uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia; gdy natomiast sąd dojdzie na posiedzeniu niejawnym do przekonania, że kwalifikacja prawna czynu zawarta w akcie oskarżenia jest niewłaściwa i przy przyjęciu innej kwalifikacji zmieniłaby się właściwość rzeczowa sądu, wówczas sąd jako nie związany kwalifikacją prawną aktu oskarżenia może przekazać sprawę wedle właściwości (26 I 1957 — IV KZ 11/57).

Art. 251 k. p. k. Spośród zagadnień podlegających rozważaniu na posiedzeniu niejawnym między innymi może być zagadnienie, czy zebrany w śledztwie materiał uzasadnia akt oskarżenia i czy akt oskarżenia wyczerpuje w całości materiały śledztwa. Ocena sprawy na posiedzeniu niejawnym odbywa się w innym zakresie aniżeli ocena przy merytorycznym jej rozpoznaniu na rozprawie. Zadaniem posiedzenia niejawnego jest zbadać, czy dowody zebrane w sprawie uzasadniają zarzut aktu oskarżenia, nie może być natomiast zadaniem tego posiedzenia merytoryczna ocena tych dowodów. Rozważania sądu na posiedzeniu niejawnym powinny zatem skoncentrować się na zagadnieniu, czy zarzuty aktu oskarżenia są dostatecznie uzasadnione, nie zaś czy są udowodnione (26 I 1957 — IV KZ 11/57).

Art. 305 k. p. k. Z treści art. 305 k. p. k. wynika, że zwrot akt do uzupełnienia śledztwa w trybie tegoż artykułu może nastąpić tylko wtedy, „gdy na rozprawie okaże się, że zachodzą istotne braki w przeprowadzeniu śledztwa, których na rozprawie uzupełnić nie można”. Dwie są zatem przesłanki do zwrotu:

- 1) braki w śledztwie muszą być istotne, a więc mające zasadnicze znaczenie dla zarzutu aktu oskarżenia,
- 2) braki śledztwa muszą być tego rodzaju, że ich na rozprawie już nie można uzupełnić.

Jasne i niedwuznaczne sformułowanie treści art. 305 k. p. k. wskazuje wyraźnie, że innych przesłanek do zwrotu akt do uzupełnienia być nie może i tylko pod tym kątem widzenia można rozpatrywać zasadność bądź też brak zasadności decyzji sądu w tej mierze (17 XI 1956 — II KZ 140/56).

Art. 324 k. p. k. Przepis art. 324 § 2 k. p. k. przewiduje możliwość zakwalifikowania czynu zarzucanego oskarżonemu nawet pod surowszy przepis karny. Obowiązkiem sądu jest w danym wypadku uprzedzenie oskarżonego o tej możliwości. Uprzedzenie to jest bezwzględnie obowiązkowe przy zmianie kwalifikacji na surowszą, zależnie zaś od uznania sądu przy zmianie kwalifikacji na inne przestępstwo o takim samym lub mniejszym zagrożeniu. Sąd ma obowiązek uprzedzenia o zmianie kwalifikacji, jeżeli nieuprzedzenie mogłoby ograniczyć prawa oskarżonego do obrony i wyrzeć wpływ dla oskarżonego niekorzystny, choćby w związku z amnestią itp. (13 IX 1957 — IV K 335/57).

Art. 328 k. p. k. Niewymienienie w sentencji wyroku słów, za pomocą których sprawca przestępstwa określonego w art. 31 m. k. k. dopuścił się tego przestępstwa, a ograniczenie się tylko do stwierdzenia, że sprawca czynu mu przypisanego zelżył osobę poszkodowaną z powodu jej przynależności narodowościowej, nie stanowi naruszenia wymogu art. 328 lit. e) k. p. k., gdy słowa te znajdują odzwierciedlenie w przypisanych przez sąd orzekający ustaleniach faktycznych zawartych w motywach wyroku (24 VII 1957 — IV K 86/57).

Art. 349 k. p. k. Z treści przepisów art. 349 § 1 i 350 k. p. k. zobowiązujących składającego sprzeciw od wyroku zaocznego do podania przyczyn, dla których nie mógł zawiadomić sądu przed wydaniem wyroku zaocznego o przeszkodach do stawienia się na rozprawie, wynika, że jednym z warunków upoważniających do wydania wyroku zaocznego są okolicz-

ności pozwalające przypuszczać, że nieobecność oskarżonego na rozprawie zaocznej jest nieusprawiedliwiona (5 V 1956 — III KRn 314/56).

Art. 510 k. p. k. Rozpoznawanie przez sądy karne żądań odszkodowania za niesłuszne skazanie czy nieuzasadnione aresztowanie następuje w szczególnym trybie przewidzianym rozdziałem V księgi XI k. p. k. Zgodnie z art. 510 k. p. k. podstawą do żądania odszkodowania w powyższym szczególnym trybie może być tylko: 1) wykonanie w całości lub części kary następnie uchylonej, 2) oczywiście bezzasadne pozbawienie wolności przez tymczasowe aresztowanie. Zakres odszkodowania obejmuje szkody i straty materialne oraz krzywdę moralną, wynikające z bezprawnego pozbawienia wolności (24 VIII 1957 — II KZ 69/57).

Art. 515 k. p. k. Przepis art. 3 k. p. k. nie ma zastosowania w postępowaniu o dochodzenie odszkodowania za niesłuszne skazanie lub aresztowanie ze względu na przepis szczególny art. 515 k. p. k. nakazujący rozszczenie rozpoznać na rozprawie bez względu na treść art. 3 k. p. k., który nakazując umorzenie postępowania w razie braku warunków ścigania oskarżonego — nie może się odnosić do dochodzenia odszkodowania (16 XI 1957 — II KZ 90/57).

USTAWY ZWIĄZKOWE I DODATKOWE

Mały kodeks karny

Art. 31 m. k. k. Niewymienienie w sentencji wyroku słów, za pomocą których sprawca przestępstwa określonego w art. 31 m. k. k. dopuścił się tego przestępstwa, a ograniczenie się tylko do stwierdzenia, że sprawca czynu mu przypisanego zelżył osobę poszkodowaną z powodu jej przynależności narodowościowej nie stanowi naruszenia wymogu z art. 328 lit. e) k. p. k., gdy słowa te znajdują odzwierciedlenie w poczynionych przez sąd orzekający ustaleniach faktycznych zawartych w motywach wyroku.

W czynie określonym w art. 31 m. k. k. mogą się mieścić znamiona przestępstwa z art. 256 k. k., lecz skoro obraza nastąpiła z powodu przynależności narodowościowej, to z uwagi na przepis art. 31 m. k. k., który jest przepisem szczególnym, jak również ze względu na wymóg art. 36 k. k., musi mieć w tych warunkach zastosowanie art. 31 m. k. k. (24 VII 1957 — IV K 86/57).

Art. 38 m. k. k. Czyn przestępny z art. 38 m. k. k., w wypadku gdy sprawca podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy urzędowej z uwagi na swe rzekome wpływy w tymże urzędzie, żądając lub przyjmując za to korzyść majątkową lub osobistą, względnie jej obietnicę, gdy w istocie wpływów tych nie posiada i nie zamierza obietnicy swej zrealizować, mieści w sobie także cechy przestępstwa z art. 264 k. k., lecz z uwagi na specyfikę jego działania, wyczerpującą dyspozycję art. 38 m. k. k., do sprawy takiego przestępstwa musi mieć zastosowanie przepis art. 38 m. k. k., już nie tylko z uwagi na dyspozycję art. 36 k. k., lecz z uwagi na to, że w danych okolicznościach przepis art. 264 k. k. ma charakter ogólny, podczas gdy przepis art. 38 m. k. k. ma charakter szczególny (31 VII 1957 — IV K 523/57).

Kodeks karny Wojska Polskiego

Art. 130 k. k. W. P. Przepis art. 140 § 1 k. k. W. P. (obecnie art. 130 k. k. W. P.) przewidywał ustawowy stan faktyczny przestępstwa przekroczenia, nadużycia władzy, wykorzystania stanowiska lub niedopełnienia obowiązku służbowego przez żołnierza albo funkcjonariusza służby bezpieczeństwa publicznego, M. O. i straży więziennej.

Przepis ten należy rozumieć w ten sposób, że nie każde uchybienie obowiązkowi służbowym wynikającym z rozkazów, zarządzeń, dyrektyw czy instrukcji wypełnia przedmiotowe znamiona w rozumieniu art. 140 § 1 k. k. W. P., lecz tylko takie, które mogłyby wywołać szkodliwe następstwa dla interesu publicznego lub prywatnego (14 IX 1957 — I KRn 686/57).

Ustawa z dnia 16 XI 1945 r. o postępowaniu doraźnym (j. t. Dz. U. z 1949 r., nr 33, poz. 244).

Art. 1. Wymogiem rozpoznania sprawy w trybie doraźnym w rozumieniu art. 1 pkt d ust. 2 ustawy z 16 XI 1945 r. jest ustalenie, iż dane przestępstwo naraziło na znaczną szkodę interesy gospodarcze Polski Ludowej.

Dekret z dnia 16 XI 1945 r. o postępowaniu doraźnym jest ustawą szczególną, której stosowanie jest dopuszczalne tylko w wypadkach wyraźnie w ustawie wyliczonych (2 III 1957 — I KRn 153/57).

Dekret z dnia 4 III 1953 r. o wzmożeniu walki z produkcją złej jakości (Dz. U. nr 16, poz. 63).

Art. 1. Magazynier zakładu produkcyjnego może odpowiadać za wprowadzenie do obrotu wyrobów oczywiście złej jakości na podstawie art. 1 dekretu z dnia 4 III 1953 r. o wzmożeniu walki z produkcją złej jakości jedynie jako pomocnik, w przypadku współdziałania w tym względzie z osobami w tym artykule wymienionymi lub działania wprawdzie samodzielnego, lecz ze świadomością, że pomaga nim tym osobom do dokonania przestępstwa z art. 1 wspomnianego dekretu (26 IX 1957 — III KO 94/57).

Dekret z dnia 4 III 1953 r. o ochronie interesów nabywców w obrocie handlowym (Dz. U. nr 16, poz. 64)

Art. 112. Przestępstwa z art. 1 i art. 2 dekretu z dnia 4 III 1953 r. o ochronie interesów nabywców w obrocie handlowym (Dz. U. nr 16, poz. 64) są przestępstwami szczególnymi uchylającymi się spod zastosowania ustaw ogólnych, do których w danym przypadku trzeba zaliczyć przepisy art. 286 § 2 oraz 264 § 1 k. k. w myśl zasady *lex specialis derogat legi generali* (25 VII 1957 — II KRn 333/57).

Dekret z dnia 23 XII 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (Dz. U. nr 57, poz. 282).

Art. 5. Rozpoznanie sprawy w trybie nadzoru w myśl art. 5 ust. 1 dekretu z dnia 23 XII 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (Dz. U. nr 57, poz. 282) następuje na posiedzeniu niejawnym sądu wojewódzkiego, rozstrzygającego odwołanie (23 V 1957 — I KO 121/57).

Ustawa z dnia 27 IV 1956 r. o amnestii (Dz. U. nr 11, poz. 57)

Art. 6. Stwierdzenie, że oskarżony popełnił przestępstwo określone w art. 1 pkt 2 ustawy o amnestii z dnia 27 IV 1956 r. w ciągu pięciu lat po odbyciu w całości lub przynajmniej w trzeciej części kary pozbawienia wolności, orzeczonej za przestępstwo popełnione z tych samych pobudek lub należące do tego samego rodzaju, pociąga za sobą w myśl art. 6 ust. 1 wymienionej ustawy wyłączenie możliwości zastosowania do przestępstwa, do którego sprawca powrócił — dobrodziejstwa tej ustawy. Nie stanowi to jednak przeszkody dla zastosowania przepisu art. 1 pkt 1 tejże ustawy do przestępstwa poprzedniego, które uzasadniło powrót do przestępstwa. Postanowienie wydane w składzie siedmiu sędziów (10 X 1957 — II KO 85/57).

Ustawa z dnia 27 IV 1956 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 12, poz. 62)

Art. 10. Przez członka rodziny, o którym mowa w art. 10 ustawy z dnia 27 IV 1956 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 12, poz. 62), rozumieć należy osobę pozostającą ze sprawcą w stosunku pokrewieństwa, małżeństwa, konkubinatu, powinowactwa, przysposobienia lub opieki i znajdującą się ze sprawcą we wspólności mieszkaniowej lub w zakresie gospodarstwa domowego albo w innej podobnej trwałej więzi faktycznej dającej sprawcy sposobność do znęcania się w stanie nietrzeźwości.

Karalne w myśl wyżej wymienionego przepisu znęcanie się polegać może albo na działaniu ciągłym, albo jednorazowym, lecz długotrwałym (27 VI 1957 — I KO 52/57).

Zebrał
Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

UCHWAŁA NR 1/57

KOLEGIUM ARBITRAŻU GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Kolegium arbitrażu Głównej Komisji Arbitrażowej na posiedzeniu w dniu 17 grudnia 1957 r. w Warszawie na wniosek Prezesa Głównej Komisji Arbitrażowej na zasadzie art. 20 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. nr 46, poz. 340) w brzmieniu ustawy z dnia 29 maja 1957 r. (Dz. U. nr 31, poz. 135) ustaliło ogólne wytyczne orzecznictwa arbitrażowego w zakresie trybu rozpoznawania sporów na posiedzeniach komisji arbitrażowych.

1) Orzeczenie arbitrażowe powinno być w zasadzie wydane po rozprawie, o której terminie strony zostały zawiadomione.

2) Od obowiązku takiego zawiadomienia komisje arbitrażowe mogą odstąpić tylko w takich sprawach, w których oczywiste jest w świetle zebranego materiału, że ustna rozprawa z udziałem stron nie może mieć wpływu na rozstrzygnięcie sporu. W sprawach o stosunkowo niewielkiej wartości przedmiotu sporu, w których strony lub przynajmniej jedna z nich ma siedzibę w znacznej odległości od miejsca rozprawy, co powoduje, że

koszt stawiennictwa na rozprawę były w stosunku do wartości przedmiotu sporu nieproporcjonalnie duży, komisje winny rozważyć, czy przy uwzględnieniu charakteru sprawy są podstawy do rozstrzygnięcia sporu bez zawiadomienia stron o terminie.

3) Zawiadamiając strony o terminie rozprawy komisje arbitrażowe powinny zaznaczać, czy stawiennictwo stron jest obowiązkowe, czy też stanowi ono jedynie ich uprawnienie (stawiennictwo nieobowiązkowe).

Stronie wygrywającej spór służy prawo zwrotu od strony przeciwnej kosztów przejazdu i diet wyłącznie jednego pracownika delegowanego na rozprawę i to tylko wówczas, gdy stawiennictwo jej było obowiązkowe i gdy złożyła ona takie żądanie i zestawienie kosztów przed zamknięciem rozprawy poprzedzającej wydanie orzeczenia. Odpowiednie pouczenie stron powinno być zamieszczone w zawiadomieniu o terminie rozprawy.

4) Zawiadamiając strony o terminie rozprawy komisje arbitrażowe wskazują w miarę potrzeby, jakie okoliczności sporu wymagają jeszcze udowodnienia; umożliwi to stronom dodatkowe przedłożenie odpowiednich dokumentów.

5) Jeżeli arbiter nie wyznaczony uprzednio przez stronę we właściwym terminie przybywa na rozprawę, przewodniczący zespołu orzekającego okręgowej komisji arbitrażowej może odmówić dopuszczenia go do sądzenia sprawy, o ile jego udział mógłby doprowadzić do odroczenia rozprawy, np. brak arbitra strony przeciwnej (vide § 4 ust. 1 p. c rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1952 r. w brzmieniu noweli z dnia 19 lutego 1957 r. — Dz. U. nr 12, poz. 67).

6) Okręgowe komisje arbitrażowe nie pokrywają arbitrom wyznaczonym przez strony kosztów przejazdu na posiedzenie oraz ich diet.

7) Komisje arbitrażowe mogą odmówić dopuszczenia dowodu ze świadków dla ustalenia faktu i treści czynności dokonanej w obrocie, jeżeli — zgodnie z wynikającymi z obowiązujących przepisów zasadami prowadzenia przez jednostki gospodarki uspołecznionej księgowości i ewidencjonowania składników majątkowych — dokonanie tej czynności powinno być stwierdzone na piśmie. Jednakże i w tych przypadkach dowód ze świadków powinien być przeprowadzony, jeżeli przemawia za tym interes gospodarki narodowej, a w szczególności względy ochrony własności społecznej, a także gdy uprawdopodobnione zostało, że czynność mimo niesporządzenia dokumentu była dokonana.

8) Właściwość komisji arbitrażowej, określoną według miejsca wykonania umowy (art. 17 ust. 1 dekretu o państwowym arbitrażu gospodarczym), winien powód uzasadnić dołączonym do wniosku dokumentem stwierdzającym to miejsce wykonania (Ul. 1/57).

Niedopuszczalność drogi postępowania arbitrażowego dla roszczeń o zwrot nałożonej przez bank kary przewidzianej w § 32 uchwały nr 527 Prezydium Rządu z dnia 2 lipca 1955 r. (Monitor Polski nr 66, poz. 861 z późniejszymi zmianami)

Niedopuszczalna jest droga postępowania arbitrażowego dla roszczeń o zwrot kary nałożonej i ściągniętej przez bank w trybie § 6 ust. 2 i § 7 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 24 sierpnia 1955 r. (M. P. nr 77,

poz. 938 z późniejszymi zmianami). (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 23 listopada 1957 VII — 283/57).

Dopuszczalność drogi postępowania arbitrażowego dla należności złożonych do inkasa bankowego

Wierzyciel, mimo złożenia żądania zapłaty w trybie inkasa bankowego, może dochodzić swej należności na drodze postępowania arbitrażowego; niecelowość wystąpienia z takim sporem może jedynie spowodować odmowę zasądzenia kosztów postępowania. (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 30 października 1957 roku VII — 419/57).

Skutki niedołączenia przez dostawcę atestu laboratoryjnego do przesyłki zboża

W przypadku niedołączenia przez dostawcę atestu laboratoryjnego do przesyłki zboża, wysokość zapłaty, jaką winien uiścić odbiorca, oblicza się według oceny odpowiadającej jakości zboża, ustalonej na podstawie analizy dokonanej przez laboratorium odbiorcy. (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 12 listopada 1957/V — 115/57).

Okoliczność zwalniająca od kary za opóźnienie zwrotu opakowania

Odbiorca towaru nie ma obowiązku uiszczenia kary za opóźnienie zwrotu opakowania wypożyczonego, jeżeli przyczyną opóźnienia była niezawiniona przez tego odbiorcę odmowa kolei przyjęcia opakowania do przewozu i wyznaczenia przez kolej późniejszego terminu przyjęcia do przewozu (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 28 grudnia 1957 r. XI — 231/57).

Odpowiedzialność za szkody wyrządzone zawaleniem się budynku stanowiącego własność państwa

Jednostka sprawująca zarząd budynkiem państwowym jest odpowiedzialna za szkody wyrządzone przez zawalenie się tego budynku spowodowane tym, że mury były stare i zużyte (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 22 sierpnia 1957 r./III — 13 — 564/56).

Zakres stosowania § 4 uchwały nr 720 Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1956 r. (M. P. nr 100, poz. 1155)

Ustalona w § 4 uchwały nr 720 Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1956 r. (M. P. nr 100, poz. 1155) stopa procentowa (3,5%) ma zastosowanie także do odsetek od należności zasądzonych orzeczeniami arbitrażowymi wydanymi, lecz nie wykonanymi przed wejściem w życie uchwały (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 14 grudnia 1957 r./B-B1/57).

UCHWAŁA NR 1/58

KOLEGIUM ARBITRAŻU GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Kolegium arbitrażu Głównej Komisji Arbitrażowej na posiedzeniu w dniu 25 marca 1958 r. w Warszawie na wniosek Prezesa Głównej Komisji Arbitrażowej na zasadzie art. 20 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. nr 46, poz. 343) w brzmieniu ustawy z dnia 29 maja 1957 r. (Dz. U. nr 31, poz. 135) ustaliło ogólne wytyczne orzecznictwa arbitrażowego w sprawie praw i obowiązków jednostek gospodarki uspołecznionej w zakresie obrotu opakowaniami.

1. Jeżeli obowiązujący cennik nie daje dostatecznego kryterium dla ustalenia w myśl przepisu § 41 ogólnych warunków dostawy w obrocie krajowym, stanowiących załącznik nr 2 do zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 października 1956 r. (M. P. nr 89, poz. 1016), czy w konkretnym przypadku nadające się do ponownego użytku opakowanie, w którym dostarczony został przedmiot dostawy, jest opakowaniem odsprzedawanym czy też wypożyczanym (ulegającym zwrotowi) i kryterium takiego nie dają również postanowienia branżowych warunków dostaw, wówczas komisje arbitrażowe winny przy ustalaniu charakteru tego opakowania przyjmować jako takie kryterium wskazania zawarte w zarządzeniach właściwych ministrów, wydanych na podstawie uchwały nr 16 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad obrotu opakowaniami (M. P. nr A—9, poz. 82).

2. Jeżeli strony nie ustaliły w umowie terminu zwrotu opakowań wypożyczanych i jeżeli terminu takiego nie określają również branżowe warunki dostaw, wówczas komisje arbitrażowe winny co do terminu zwolnienia opakowań posiłkowo stosować wskazania zawarte w przepisach zarządzeń właściwych ministrów, wydanych na podstawie uchwały nr 16 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad obrotu opakowaniami (M. P. nr A—9, poz. 82).

3. Kary za opóźnienie zwrotu opakowań wypożyczanych komisje arbitrażowe winny ustalać na podstawie przepisu § 73 ust. 2 pkt 5 ogólnych warunków dostawy w obrocie krajowym z dnia 15 października 1956 r. (M. P. nr 89, poz. 1016), z tym, że kary te należą się za każdy pełny miesiąc opóźnienia.

4. Komisje arbitrażowe mogą karę obniżyć, a nawet zwolnić odbiorcę od obowiązku zapłacenia kar, które go obciążają w wyniku zastosowania podanych w punkcie 1 i 2 wytycznych w przedmiocie określenia terminu zwrotu opakowania, jeżeli odbiorca zwrócił opakowanie w terminie, który został przez niego określony, nawet przy zastosowaniu odmiennych zasad niż podane w powyższych wytycznych (punkt 1 i 2), jeżeli poza tym nie dopuścił się winy w zwrocie opakowań i wykazał należyta staranność dla ustalenia właściwego zakresu tego obowiązku (wytyczne 1 i 2).

Komisje arbitrażowe mogą w takich przypadkach obciążyć odbiorcę kosztami postępowania w całości lub części niezależnie od wyniku sporu (Kl. 1/57).

Obowiązek strzeżenia mienia społecznego przez jednostkę gospodarki uspołecznionej, w której pomieszczeniu znajduje się to mienie

Jednostka gospodarki uspołecznionej, która zgodziła się na pozostawienie w jej pomieszczeniu mienia społecznego znajdującego się w zarządzie innej jednostki tej gospodarki, obowiązana jest do należytego zabezpieczenia tego mienia i odpowiada za szkodę wynikłą wskutek niedochowania tego obowiązku, choćby między stronami nie była zawarta umowa przechowania. (Orzeczenie Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 4 lutego 1958 r. /IV — 1053/57).

Skutki zmiany zatwierdzonej ceny

W przypadku zmiany decyzji ustalającej cenę, skutkiem czego cena ta została podwyższona, odbiorca towaru nie ma obowiązku dopłaty na rzecz

dostawcy, jeżeli nie wiedząc o podwyżce rozprzedał towar po cenie pierwotnie zatwierdzonej (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 15 stycznia 1958 r./XII — 531/57).

Odpowiedzialność za zaginięcie towaru przewożonego wynajętym przez dostawcę samochodem PKS

Powierzenie przez dostawcę obowiązków konwojenta kierowcy samochodu wynajętego od Państwowej Komunikacji Samochodowej nie zwalnia dostawcy od odpowiedzialności za zaginięcie w drodze części przedmiotu dostawy. (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 8 stycznia 1958 r./IV — 950/57).

Forma zgłaszania reklamacji do kolei jako przewoźnika

Pismo nadawcy przesyłki kolejowej skierowane do ekspedycji stacji nadania, przesłane w odpisie właściwej dla tej stacji Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych i żądające wyjaśnienia co się stało z przesyłką nie doręczoną adresatowi, stanowi reklamację w rozumieniu art. 117 Dekretu o przewozie przesyłek i osób kolejami (Dz. U. z 1953 r. nr 4, poz. 7), choćby pismo to nie zawierało konkretnego żądania odszkodowania za zaginioną przesyłkę. (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 26 sierpnia 1957 r./XI — 172/57).

Obowiązek zawiadomienia stron o terminie posiedzenia komisji arbitrażowych

Okoliczność, że postanowienie dowodowe komisji arbitrażowej zapadło na posiedzeniu z udziałem stron, nie zwalniała od obowiązku zawiadomienia stron o terminie ponownego posiedzenia komisji arbitrażowej, wyznaczonego dla rozstrzygnięcia sporu, jeżeli nie zachodziły okoliczności zwalniające od takiego zawiadomienia w myśl § 46 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1952 r. (Dz. U. z 1953 r. nr 2, poz. 2 z późniejszymi zmianami). (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej w zespole składającym się z pięciu członków na skutek rewizji nadzwyczajnej z dnia 18 lutego 1958 r./R. N. — 71/58).

Obowiązek udowodnienia zasadności roszczenia

Jednostka pozwana w procesie arbitrażowym o zwrot kwoty pobranej przez nią w drodze inkasa bankowego ma obowiązek udowodnienia zasadności zainkasowania spornej kwoty. (Orzec. Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 31 grudnia 1957 r./VII — 450/57).